

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska institutionen
Höstterminen 2014

Examensarbete i internationell privaträtt, särskilt islamisk rätt
30 högskolepoäng

Polygama äktenskap i den islamiska rättstraditionen

Beredning och beslutsfattande

Författare: Mariam Noor Lababneh

Handledare: Jur. dr Mosa Sayed

Förord

Jag vill börja med att tacka min handledare, Mosa Sayed för konstruktiv kritik på både innehåll och språk, värdefull handledning och stöd vid val av uppsatsämne. Din kunskap inom internationell privaträtt och särskilt islamisk rätt har varit otroligt inspirerande.

Jag vill även tacka studievägledaren Maria Aarflot Lundgren vid Juridiska institutionen i Uppsala. Du har stöttat mig, väglett mig och funnits vid min sida sedan första terminen på juristprogrammet. Jag kommer förevigat att vara tacksam.

Sist men inte minst vill jag rikta ett stort tacka till alla min familjemedlemmar. Under nästan 5 år har ni fått stå ut med mycket blandade känslor avseende tentor, PM och redovisningar från min sida. Ni delade rädslan och förtvivlan som uppstod över att inte klara tentorna och PM och delade glädjen och lyckan när jag lyckades med dessa. Ert stöd, uppmuntran och styrkan ni har givit mig under hela utbildningen är anledningen till att jag står här idag. Utan er hade det aldrig gått vägen. Vi gjorde det här tillsammans.

Uppsala 16 januari 2015

Mariam Noor Lababneh

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
GB	Giftermålsbalken (1920:405)
IÄL	Lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap
LIMF	Lagen (1990:272) om vissa internationella frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden
MIG	Rättsfall från Migrationsöverdomstolen
Prop.	Kungl. Maj:ts eller regeringens proposition
SOU.	Statens offentliga utredningar
ÄktB	Äktenskapsbalken (1987:230)

Förord	3
Förkortningar	4
Innehållsförteckning	
1 Introduktion	7
1.1 Inledning	7
1.2 Val av uppsatsämne och problemformulering	8
1.2 Bakgrund och syften	9
1.3 Metod och material	10
1.4 Avgränsning	10
1.5 Disposition	11
2 Islamisk rätt	12
2.1 Inledning	12
2.2 Vad är Sharia?	12
2.3 Islams rättskällor	13
2.3.1 Koranen	13
2.3.2 Sunnah och Hadith	15
2.3.3 Ijma (konsensus)	16
2.3.4 Ijtihad (fri tolkning)	17
2.3.5 Qiyas (analogislut)	18
3 De sunnimuslimska rättsskolorna	20
3.1 Inledning	20
3.2 Allmänt om rättsskolorna	20
3.3 Hanafitiska rättsskolan	21
3.4 Malakitiska rättsskolan	22
3.5 Shafitiska rättsskolan	22
3.6 Hanbalitiska rättsskolan	23
4 Äktenskap i traditionell islamisk rätt	24
4.1 Inledning	24
4.2 Ingående av äktenskap	24
4.2.1 Mahr	26
4.2.2 Äktenskapshinder	27
4.3 Polygami enligt traditionell islamisk rätt	28
4.3.1 Exempel på när polygami anses legitimt	32
4.3.2 Kvinnans skyddsmedel gentemot polygami	34
4.4 Äktenskapsskillnad	34
5 Äktenskapslagstiftning i dagens islamiska rättsordningar	38
5.1 Inledning	38
5.2 Allmänt om implementeringen av Sharia i en rättsordning	38
5.3 Egypten	39
5.3.1 Utveckling av egyptisk familjerätt	39
5.3.2 Egyptens äktenskapslagstiftning	41
5.3.3 Regleringen av polygami i Egypten	43
5.4 Tunisien	43
5.4.1 Utvecklingen av tunisisk lagstiftning	43
5.4.2 Tunisiens äktenskapslagstiftning	45
5.4.3 Regleringen av polygami i Tunisien	47

6 Svensk internationell äktenskapsrätt	48
6.1 Inledning	48
6.2 Svensk äktenskapslagstiftning	48
6.3 Gällande rätt avseende polygama äktenskap i Sverige	49
6.4 Internationell privaträtt – erkännande av äktenskap	50
6.4.1 Erkänns polygami i Sverige?	53
6.5 Informella äktenskap	57
7. Praktiska spørsmål med anledning av erkännande av polygami	59
7.1 Inledning	59
7.2 Bodelning och arv	60
8. Sammanfattning och avslutande reflektioner	63
9. Käll- och litteraturförteckning	65

1 Introduktion

1.1 Inledning

Det har aldrig varit lika enkelt att röra sig över landsgränser så som det är idag. Till följd av en ökad globalisering och migration har människor kunnat bosätta sig i andra länder än sitt ursprungsland. I samband med flytten till det nya landet för människor med sig sin religion, tradition och kultur. Detta kan ibland innebära att människor förvärvar svenskt medborgarskap och bosätter sig i Sverige samtidigt som de fortfarande har stark anknytning till ursprungslandets traditioner. De kan hålla fast vid sina traditioner och sin religion på ett sätt som har familjerättslig relevans.

Idag är Sverige ett mångkulturellt och mångreligiöst samhälle.¹ Befolkningssammansättningen har i Sverige förändrats med anledningen av invandringen. Invandrare som härrör från ”muslimska” länder utgör ett påtagligt inslag i den svenska befolkningssammansättningen.² Av detta skäl uppstår behovet av mer kunskap om islamisk rätt (sharia) och de problem som kan uppstå i det svenska rättssystemet med anledning av de islamiska normer som i Sverige ibland definieras som rättsfrämmande institut. Eftersom sharia utvecklas i de enskilda muslimska rättsordningarnas lagstiftning och påverkas av sedvana, politiska motiv, ekonomiska möjligheter och inflytande från de forna kolonialmakterna, krävs det även att man gör sig bekant med länder vars lagstiftning präglas av islamisk rätt.³

Med anledning av invandring förs inte bara nya religioner, traditioner och kulturer in i det svenska samhället, utan också familj och äktenskap. Min uppsats behandlar polygama äktenskap i ljuset av islamisk rätt i relation till den svenska rättsordningen. Polygama äktenskap har en lång historisk bakgrund i många av världens länder, inte minst i det förislamiska Arabien där profeten Muhammed förkunnade koranens innehåll. Polygami kan ha sitt ursprung i sedvänjor, kulturella eller religiösa traditioner. I Sverige tillhör denna samlevnadsform en av de främmande sedvänjorna. Genom 7 kapitlet 1 § brottsbalken (BrB) kan den som är gift och ingår ett nytt äktenskap dömas

---

¹ Sayed, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, s. 19.

² A.a.

³ Schiratzki, Muslimska familjerätt – i svenskt perspektiv, s. 9.

för tvegifte till böter eller fängelse i höst två år. Detsamma gäller den som är ogift och ingår äktenskap med den som redan är gift. Enligt andra stycket i samma bestämmelse kan inte heller den som har ett registrerat partnerskap ingå ett äktenskap med någon annan utan att löpa risk för att dömas för olovligt ingående av äktenskap. Registrerade partnerskap och äktenskap likställes i Sverige. Utlänningar som har ingått ett polygamt äktenskap i hemlandet som är giltigt enligt den nationella rättsordningen kan inte åtalas i Sverige. Till följd av kravet på dubbel straffbarhet i svensk straffrätt. Detta krav innebär att en gärning måste vara brottslig i ett annat land och i Sverige för att straff ska följa gärningen.⁴

1.2 Val av uppsatsämne och problemformulering

I somras stötte jag på min granne i hissen. Efter att ha pratat med henne en kort stund och diskuterat månggifte berättade hon att hennes morbror hade kommit till Sverige för tre år sedan. Han hade två fruar som han gifte sig med lagligen i Afghanistan. Båda kvinnorna fick följa med honom till Sverige. I samband med asylansökan och asylutredningen vågade mannen inte berätta för Migrationsverket att båda kvinnorna var hans hustrur. Istället ljög han om att den ena kvinnan var hans syster och berättade att den andra var hans fru. Det var i hissen som det slog mig att detta var ett problem. Problemet låg i att endast ett av äktenskapen kvalificerades som äktenskap i Sverige. Ytterligare problem låg i brist på tydliga regelverk om rättsläget. Mannen visste inte om hans polygama äktenskap som hade ingåtts i enlighet med utländsk lag kunde erkännas för det fall han inte hade haft en anknytning till Sverige tidigare. För att skydda en eventuell splittring av familjen genom att ett av äktenskapen upplöses genom skilsmässa, undanhöll mannen informationen för Migrationsverket.

Men det var inte endast i hissen som jag hade bekantat mig med polygama äktenskap. Det har förekommit i min omgivning att männen har gift sig med ytterligare en kvinna i Sverige utan att den första hustrun vetat om det. Mannen har haft ett registrerat äktenskap och ett informellt äktenskap som hade ingåtts religiöst. Det har motiverats med att ”islam tillåter polygami” och därför har männen ingått ytterligare ett äktenskap. Signalerna som dessa män sänder ut för någon som inte är bekant med vad som gäller enligt islam, används av islamofobister som ett acceptabelt beteende i olika debatter.

---

⁴ Motion 2001/02:L 347 Polygama äktenskap i Sverige.

Det är till följd av konversationen som jag hade med min granne och mina erfarenheter av polygama äktenskap som jag bestämde mig för att skriva om ämnet, utreda rättsläget och dess problematik.

1.2 Bakgrund och syften

Sharia och islam förknippas många gånger med mäns rätt till polygami. Vidare förknippas polygami till kvinnoförtryck och särskilt, ojämställdheten mellan män och kvinnor eftersom sharia endast tillåter en man att gifta sig med flera kvinnor och inte tvärtom. En bild om promiskuösa män målas upp från olika delar av världen när frågan om mannens rätt till polygami ställs. Det råder onekligt mycket fördomar dels om männen som gifter sig med flera kvinnor, dels om kvinnorna som väljer att vara delaktiga i ett sådant äktenskap. Huvudsyftet med min uppsats är därför att redogöra och sprida kunskap om hur polygami är reglerat i islamisk rättstradition och de bakomliggande förklaringarna till varför polygami är tillåtet inom islam. Min tolkning är att det inte är en rättighet för muslimska män att ingå polygama äktenskap, och att det inte föreligger en skyldighet för muslimska kvinnor att delta i ett sådant äktenskap.

Ett ytterligare syfte med min uppsats är att klargöra och diskutera i vilken utsträckning polygama äktenskap kan erkännas i Sverige mot bakgrund av den svenska internationella privaträtten. Det förekommer ingen statistik över hur många i Sverige som lever i polygama äktenskap eller har polygama relationer.⁵ Man vet att polygama äktenskap förekommer dock vet man inte i vilken utsträckningen de gör det. Om en svensk myndighet erkänner polygama äktenskap som ingåtts i utlandet blir alla dessa äktenskap juridiskt giltiga i Sverige. Detta medför att äktenskapen får civilrättslig verkan med rättsverkningar i form av bland annat bodelning, arv och underhåll. I den svenska kontexten där familjerättslagstiftningen i alla avseende bygger på tvåsamheten medför polygama äktenskap problem. Problemen som kan uppstå kan avse hur man ska bedöma frågor rörande bodelning vid uppkomsten av skilsmässa eller arv i samband med den ena makens död. I uppsatsen kommer dessa problem att belysas och jag kommer även att diskutera tänkbara lösningsförslag.

---

⁵ Efter att ha varit i kontakt med Skatteverket, Migrationsverket och Statistiska centralbyrån har jag fått reda på att det inte har förts någon statistik om polygama äktenskap i Sverige.

1.3 Metod och material

Jag har använt mig av den rättsdogmatiska metoden vid analysen av det svenska regelverket. Materialet som ligger till grund för den delen har bestått av traditionella rättskällor i form av lagstiftning, förarbeten och doktrin. För tolkningen av innehållet i islamiska rättstraditionen har engelska och svenska artiklar samt böcker använts. I Min uppsats har jag använt koranen såsom den översatts och tolkats av Mohammed Knut Bernström. Jag har inte använt mig av rättspraxis på den internationella privaträttsliga delen i uppsatsen eftersom praxis rörande erkännande av polygama äktenskap i Sverige inte funnits att tillgå.

Enligt Bogdan faller studier av gällande utländsk rätt inte inom den komparativa rättskunskapen.⁶ Bogdans definition av vad som faller inom begreppet komparativ rättskunskap är bred och gränslös.⁷ I viss mån skulle Bogdan inte hålla med om att min uppsats är en komparativ studie. Uppsatsen innehåller dock enligt min mening rättsjämförande avsnitt där jag bland annat jämför lagarna i Egypten och Tunisien. Även under denna del har jag använt mig av främst engelsk litteratur som behandlar den egyptiska samt tunisiska lagstiftningen.

1.4 Avgränsning

Polygami kommer i uppsatsen att behandlas i ljuset av sharia och islamisk rätt. Utgångspunkten i uppsatsen är islamisk rättstradition där jag endast behandlar den sunnitiska rättstraditionen och de sunnimuslimska rättsskolorna. Vad gäller behandlingen av polygami i muslimska rättsordningar kommer jag att använda länderna Egypten och Tunisien som illustrerande exempel på regleringar som rör polygami. Båda länderna betraktas som muslimska rättsordningar men skiljer sig radikalt åt i regleringen av polygama äktenskap vilket gör en jämförelse av länderna i uppsatsen ytterst relevant och intressant för läsaren. Familjerättsregleringen som vilar på sharia är bred och väldigt heterogen. I uppsatsen ligger fokus främst på äktenskap och skilsmässa inom islam.

---

⁶ Bogdan, Komparativ Rättskunskap, s. 19.

⁷ För mer information om Bogdans definition av komparativ rättskunskap se, Bogdan, Komparativ Rättskunskap, s. 18.

Beträffande den internationellt privaträttsliga delen av uppsatsen ligger fokus på främst de regler som rör erkännande av äktenskap som ingåtts i utlandet. I samband med att Sverige erkänner ett polygamt äktenskap uppstår problem som aktualiseras när mannen i ett polygamt äktenskap avlider och efterlämnar hustrur som ska genomföra en bodelning före arv. Rättsläget är enligt min uppfattning oklart och det förkommer ingen rättspraxis som förtydligar huruvida ett polygamt äktenskap erkänns i Sverige eller inte. Jag kommer inte behandla de fall som aktualiseras när en av hustrurna avlider och frågor om arv och bodelning uppstår.

1.5 Disposition

I kapitel 2 behandlar jag islamisk rätt och sharia samt presenterar den islamiska rättstraditionen. I islamisk rätt är koranen den främsta källan följt av profetens sunnah, som är Muhammeds traditioner. I kapitel 3 behandlas kort de fyra rättsskolorna som finns inom sunniislam och vad som utmärker varje rättsskola. Rättsskolorna har även betydelse för tolkningen av olika familjerättsfrågor inom muslimska rättsordningar. Tanken är att kapitel 2-3 ska ge läsaren en inblick och förståelse för rättskällorna inom islam. På detta plan föreligger stora skillnader mellan en sekulär rättsordning som den svenska och islamisk rätt som vilar på en religiös grund. Detta anser jag vara en viktig grund för läsaren att ta med sig vidare i läsningen av uppsatsen.

För att få ett sammanhang och en djupare förståelse för hur polygami är reglerat i islamisk rätt anser jag att det föreligger ett behov av att ta upp delar som berör äktenskap i traditionell islamisk rätt, förutsättningarna för ett giltigt äktenskap och även frågor som hänför sig till äktenskapsskillnad. Detta diskuteras under kapitel 4. Sharian har alltid påverkats av bland annat kultur och inte minst kolonimaktens politik i de forna kolonierna. Egypten och Tunisien kommer att behandlas i kapitel 5. Båda länderna betraktas som muslimska rättsordningar men har av olika skäl utformat sina lagstiftningar på olika sätt.

I kapitel 6 analyseras den svenska och internationellt privaträttsliga regleringen som är relevant för erkännande av polygama äktenskap i Sverige. I kapitel 7 presenteras två exempel på problem vid bodelning med anledning av polygama äktenskap i ljuset av svensk rätt. Uppsatsen avslutas i kapitel 8 med en sammanfattning och reflektioner.

2 Islamisk rätt

2.1 Inledning

Sverige är en sekulär rättsordning vars rättskällor inte är religiöst präglade. Detta skiljer sig från en muslimsk rättsordning vars familjerättslagstiftning vilar främst på religiös grund. Trots detta kan den muslimska rättsordningen betraktas som sekulär. Islams rättskällor har främst sin grund i den religiösa skriften, Koranen. För att ge läsaren möjlighet att förstå grunden för Islam och dess juridiska funktion kommer jag i det här kapitlet börja med att behandla sharia. Därefter behandlar jag islams traditionella rättskällor, vilket bland annat har betydelse för vilka rättskällor som de olika rättsskolorna använder sig av vid tolkningen av olika frågor rörande familjerätt.

2.2 Vad är Sharia?

Islamisk rätt är en religiöst inspirerad lag som även kallas för sharia.⁸ Det är ett normativt system varpå grunderna återfinns i religiösa skrifter och i andra rättskällor. Systemet vilar främst på koranen och profeten Muhammeds uttalanden, avgöranden och traditioner som betecknas som hans sunnah.⁹ Sharian består av ett ”gudomligt ådagalagt system av allomfattande plikter”¹⁰ som reglerar livet för varje muslim i alla dess aspekter. Regleringen berör allt ifrån dagliga rutiner, familjära och religiösa plikter till brott och straff, äktenskap m.m.

Sharia, i klassisk muslimsk mening, är inte en produkt av en islamisk statsmakt. Det är heller inte människor som har skapat lagen. Enligt den muslimska uppfattningen är det Gud den allsmäktiga som är lagstiftaren. Detta är en av de största skillnaderna från den moderna lagstiftningen som kommer från statsmakten genom dess parlament, riksdag eller regering. Eftersom profeten Muhammed var Guds sändebud, var han även den enda som kunde kommunicera med Gud. Den dagen han avled upphörde Gud att kommunicera med människan. Detta medförde att sharian behövde utvecklas genom

---

⁸ Sayed, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, s. 23.

⁹ Sayed, Föreläsning; En introduktion till islamiska rättsvetenskapen, 10 september 2014.

¹⁰ Sayeds svenska översättning av hur Joseph Schacht uttrycker sharia, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, s. 23.

tolkningar. Den här uppgiften förvaltades av enskilda jurister. Därför är det korrekt att beskriva sharian som juristernas lag och inte staternas.¹¹

De traditionella islamiska juristerna omfattades inte av statens politiska makt eftersom stater på den tiden inte existerade. Eftersom det inte fanns en stat som styrde och skötte folkets angelägenheter fick juristerna själva styra. Islamisk rätt kom därför att bli produkten av de enskilda juristerna som utformades i rättsskolorna.¹²

2.3 Islams rättskällor

2.3.1 Koranen

Koranen är islams heliga skrift och den källa som har högst auktoritet inom den islamiska rättstraditionen. Koranen innehåller enligt den muslimska trosuppfattningen Guds ord. Koranen uppenbarades till Muhammed ibn 'Abdallah (född 570) från cirka 610 e.Kr. till och med hans död år 632. Texterna i koranen är nedsända från Gud, förmedlat av ängeln Gabriel.¹³ Profeten Muhammed tog emot gudomliga uppenbarelser under tjugotre år som samlades och skrevs ner i Koranen. Koranen härstammar från ordet "Qara'a" som betyder "att läsa", och en ordagrant översättningen betyder Koran att läsa eller recitation.¹⁴

Koranen består av 114 suror (kapitel) som har varsin egen titel och 6235 ayat (verser). Kapitlen varierar i längd. De kortaste kapitlen som är nummer 108 och 110 består av tre korta verser och det längsta kapitlet är nummer 2 som innehåller 286 verser.¹⁵ Koranen börjar med sura al-Fatihah och avslutas med sura-al Nas. Innehållet i koranen är inte sorterad efter ämne. Verser som berör olika ämnen uppkommer på olika ställen i Koranen.

Koranen består av klara uppenbarelser (Wahy zahir), som innebär kommunikation från Gud till profeten Muhammed, förmedlad av ängeln Gabriel, Guds egna ord. Detta skiljer sig från inre uppenbarelse (wahy batin) som består av inspiration (ilham) av

---

¹¹ Sayed, Föreläsning; En introduktion till islamiska rättsvetenskapen, 10 september 2014.

¹² A.a.

¹³ Hjärpe, Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring, s. 47.

¹⁴ Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, s. 22.

¹⁵ Hjärpe, Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring, s. 47.

begrepp, exempelvis: ”Gud inspirerade profeten och han förmedlade begreppen med egna ord”. Exempel på detta är ahadith (Hadith) och allt annat som inte ingår i koranen kallas för inre uppenbarelser.¹⁶

Koranen uppenbarades på arabiska vilket medför att en översättning av koranen till ett annat språk inte är en del av koranen. Inte heller kommentarer till koranen, varken på arabiska eller ett annat språk, är en del av koranen. Imam Abu Hanifa (förgrundsgestaltaren i den hanafitiska rättsskolan) ansåg att en person som inte behärskar arabiska kan utföra salah (bönen) och recitera Koranen på persiska förutsatt att personen ifråga inte har några kunskaper i arabiska.¹⁷

Koranen var inte menad att fungera som en juridisk eller konstitutionell handling. Av den anledningen upptar rättsliga förhållanden endast en liten del av koranen. Det är mindre än en tiondel som avser lag och sådant som vi skulle definiera som juridik. De resterande berör frågor om tro och moral samt de fem grundpelarna¹⁸ som är trosbekännelsen, bönen, allmosan, fastan och pilgrimsfärden.

Det rättsliga innehållet i koranen (al-Akham al-'amaliyyah) utgör grunden för vad som kallas fiqh al-koran eller Juris corpus av Koranen. Fiqh är jurisprudens eller rättsvetenskap.¹⁹ De rättsliga verserna i koranen uppenbarades som svar på problem som uppstod vid tiden för profeten Muhammeds förkunnelse. Några uppenbarades i syfte att avskaffa sådant som i koranen betraktades som förkastliga seder. Detta kunde exempelvis vara fråga om barnamord, ocker, spel och obegränsad polygami. Andra ayat fastställde påföljder för att genomdriva de reformer som koranen hade infört.²⁰

En vers kan vara entydig, klar och endast ha en mening. Dessa verser är inte öppna för tolkning, ijtiḥad. Andra verser som är spekulativa är däremot öppna för tolkning och ijtiḥad. Exempel på en vers som är öppen för tolkning är versen om polygami. För att

---

¹⁶ Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, s. 23.

¹⁷ A.a. Och Abu Zahra, The Four Imams, Their Lives, Works and their School of thought, Kindle s. 3566.

¹⁸ Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, s. 26.

¹⁹ Hjärpe, Om islamisk rättstradition och dess aktuella problematik, Familj, Religion, Rätt – En antologi om kulturella spänningar i Familjen – Med Sverige och Turkiet som exempel, (Red. A. Singer, M. Jänträ-Jareborg, A. Schlytter), s. 186.

²⁰ Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, s. 27.

fastställa vad som anses vara rättvis behandling av hustrur krävs det en tolkning av rättslärda (se kapitel 5.2). En källa som kompletterar koranen och som ger en tolkning av den är profetens sunnah som är hans tradition och som återfinns i berättelser kallade hadither. Dessa utgör en integrerad del av koranen och tillsammans är de bindande.²¹

2.3.2 Sunnah och Hadith

Sunnah är den näst viktigaste källan efter koranen.²² I det förislamiska arabiska samhället betydde sunnah "sed" eller "sedvänja" men efter islam och utvecklingen av den islamiska rättsvetenskapen, efter profeten Muhammeds bortgång, fick sunnah innebörden "den accepterade seden". Det som åsyftades var de normativa handlingar och utsagor som anknöt till profeten, hans "följeslagare" (ashab, sahaba), den första generationen muslimer och efterföljare (tabi'un).²³ Sunnah avser alla utsagor från profeten, hans handlingar, hans uttalanden och vad han underförstått har godkänt eller inte givit tillåtelse att utföra.

För att få en djupare förståelse av rättssystemet måste det skiljas på sunnah och hadith. En hadith kan översättas till tradition om vad profeten sagt eller gjort²⁴ och skiljer sig från sunnah på så sätt att det är en berättelse om profetens agerande medan sunnah är den lag som härleds från den. Sunnah är med andra ord den normerande seden, alltså profetens sed som prejudikat.²⁵

Det förekommer hadither som är autentiska och hadither som är svaga och förfalskade. Hadither har överförts från en generation till en annan under särskilda förutsättningar för att kunna bevaras på ett tillförlitligt sätt. Med hjälp av kriterier kunde man sälla bort flera hundra tusen hadither vilket resulterade i att endast 5000 hadither godtogs. En hadith som förts vidare via en defekt eller en bruten kedja av återberättare eller med återberättare som exempelvis är kända för att vara opålitliga ansågs inte ge några rättsliga rättsverkningar även om hadithen var klar och entydig. En hadith kan även sakna rättslig verkan om den består av tvetydiga ord vars exakta innebörd inte direkt

---

²¹ Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, s.28.

²² Hallaq, An Introduction to Islamic Law, s. 16.

²³ Hjärpe, Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring, s. 125.

²⁴ A.a. s. 248.

²⁵ A.a. s. 252.

kan översättas.²⁶ Hadith vetenskapen är en egen stor vetenskap som uppdrar specifika principer om hur man dels tolkar och tillämpar hadither, dels hur man avgör deras autenticitet.

För att en hadith ska anses vara trovärdig måste den uppfylla kraven på multipel spridning som kallas för upprepning. Tre villkor måste vara uppfyllda. Det första är att texten måste förmedlas från en generation till en annan genom transmission till så många personer att möjligheten till fel eller förfalskning kan uteslutas. Det andra är att den första generationen av berättare måste ha hört eller sett vad profeten Muhammed sagt eller gjort. Det tredje är att villkor ett och två ska genomföras och vara uppfyllda i varje skede av transmission, från de som själva såg eller hörde profetens saga eller göra handlingen till den sista berättaren i berättelsekedjan.²⁷

2.3.3 Ijma (konsensus)

Till skillnad från koranen och sunnah är ijma ingen rättskälla som härstammar direkt från Gud. Som doktrin och stöd för sharia är ijma i princip rationell bevisföring och teorin bakom ijma är att den ska betraktas som bindande.²⁸ Ijma betyder konsensus och det har fastställts att endast en universell konsensus av ulema (de lärda) i det muslimska samfundet kan betraktas som avgörande ijma. Detta innebär att det ej föreligger något som helst utrymme för oenighet (ikhtilaf) för att en ståndpunkt ska anses vara lag med stöd av ijma.²⁹ Mot denna bakgrund är ijma den tredje största rättskällan inom islamisk rätt.³⁰

Ijma kräver absolut och universell konsensus och innehar därför hög status. Men eftersom att den kräver absolut och universell konsensus har det varit svårt i praktiken att uppnå absolut enighet. Ijma rörande vissa ämnen som även är öppna för ijihad (fri tolkning) är väldigt svåra att bevisa. al-Shafi'i förgrundsgestalten för den shafitiska rättsskolan, ansåg att universell ijma bara kan vara förhanden när det kommer till de

---

²⁶ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 17.

²⁷ A.a.

²⁸ Kamali, *Principles of Islamic Jurisprudence*, s.155.

²⁹ A.a.

³⁰ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 172.

obligatoriska plikterna, dvs. de fem grundpelarna som jag tidigare nämnt, och andra frågor som koranen och sunnah är rungande överens om.³¹

Under profetens livstid var han den högsta auktoriteten för sharia och det var inte förrän hans bortgång som principerna om ijma började utvecklas bland följeslagare i Medina. Följeslagarna brukade rådgöra med varandra över problem de stött på och deras gemensamma enighet accepterades av samhället.

2.3.4 Ijtihad (fri tolkning)

För att kunna tolka koranen och sunnah i syfte att härleda rättsregler från anvisningarna de tillhandhåller är det nödvändigt att språket i koranen och sunnah är klart och otvetydigt.³² Vanligtvis använder sig inte *mujtahidun* (den som ägnar sig åt ijtihad) av tolkningar när en text i sig är självklar och tydlig. Den allra största delen av fiqh (islamisk jurisprudens) består dock av regler som härrör från tolkning och ijtihad eftersom koranen och profetens sunnah förutsätter tolkning för en korrekt förståelse av ord och meningar i den juridiska kontexten.³³ Islamisk lag, i likhet med alla andra lagverk, kan fastställas, förstås och tillämpas bara genom tolkning.

Ijtihad betyder ”ansträngning” och en person som tillämpar ijtihad för att härleda lag kallas för mujtahid. Ijtihad är en juridisk tolkningsmetod som bygger på resonemang och förnuft. Som jag tidigare nämnt aktualiseras ijtihad vid tolkningen av koranen och sunnah. Det är relativt få texter i koranen och uttalanden i sunnah som är tydliga vilket innebär att majoriteten av sharian tillkommit genom ijtihad.³⁴ Islamisk rätt är i det stora hela med andra ord ett resultat av ijtihad.

Eftersom är islamisk rätt har tillkommit genom ijtihad finns det ofta olika åsikter om en och samma sakfråga från jurister. Detta innebär att det inte finns enda tolkning av en sakfråga som har företräde framför andra tolkningar.³⁵ Sharia är alltid en produkt av ijtihad, som i sin tur ger uttryck för människors reflektioner och resonemang i en viss

---

³¹ Kamali, Principles of Islamic Jurisprudence, s. 155.

³² A.a. s. 84.

³³ A.a.

³⁴ Hallaq, An Introduction to Islamic Law, s. 27.

³⁵ A.a.

tid och kontext. Det behövs alltid människor för att ge koranen och profetens sunnah innebörd.³⁶

2.3.5 Qiyas (analogislut)

En direkt översättning av ordet qiyas på arabiska till svenska betyder mätning och i olika sammanhang kan det syfta till vikt, längd eller kvaliteten av något.³⁷ Qiyas innebär också jämförelse i den bemärkelsen av att två saker är jämställda eller lika varav en är ett kriterium och det andra används för utvärderingen av detta kriterium.³⁸

Qiyas i islamisk rätt är analogislut. Det innebär att man söker efter en regels rationalitet och bakomliggande ”orsak” (’illa).³⁹ Qiyas-metoden är en utvidgning av sharia, på så sätt att bedömningen från ett tidigare fall appliceras på ett nytt fall med anledning av att det senare har samma bakomliggande orsak som det första fallet men olika omständigheter.⁴⁰ Det innebär att man anstränger sig i att söka analogier i källorna utan att binda sig till tidigare seder, tolkningar och tillämpningar eftersom att man försöker att tillämpa en gammal regel på nya situationer.⁴¹

En tillämpning av qiyas förutsätter att det inte finns en lösning i koranen, sunnah eller ijma på det problem man försöker lösa. Bakomliggande orsak till detta är att Guds lag finns och det skulle vara meningslöst att tillgripa qiyas om ett nytt fall kunde lösas i enlighet med befintlig lag.⁴²

För att konkretisera hur qiyas har användts kan man använda sig av vinförbudet i koranen. Det bakomliggande skälet till vinförbudet är att vinet berusar. Då kan man tillämpa detta analogt på andra berusningsmedel såsom alkohol och droger. Allt som förvirrar förståndet är med andra ord förbjudet.⁴³ Det man försöker göra är att rationellt

---

³⁶ An-Na'im, *Islam and the Secular State*, s. 13.

³⁷ Kamali, *Principles of Islamic Jurisprudence*, s. 180.

³⁸ A.a.

³⁹ Hjärpe, *Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring*, s. 40.

⁴⁰ Kamali, *Principles of Islamic Jurisprudence*, s. 180.

⁴¹ Hjärpe, *Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring*, s. 40.

⁴² Kamali, *Principles of Islamic Jurisprudence*, s. 180.

⁴³ Hjärpe, *Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring*, s. 147.

avgöra skälet till att Gud förbjudit eller påbjudit något och sedan utvidga det även till närliggande områden.

3 De sunnimuslimska rättsskolorna

3.1 Inledning

En av de viktigaste funktionerna inom sharia och sunniislam är den genomgripande rollen som de fyra doktrinära juridiska rättsskolorna har.⁴⁴ I det här kapitlet kommer jag att redogöra för de fyra sunnimuslimska rättsskolorna. Eftersom att rättsskolorna åtföljs av olika muslimska länder vars rättsvetenskap är präglad i lagstiftningen har de även relevans för regleringen av äktenskapslagstiftningen, skilsmässa och polygama äktenskap. Jag börjar med en kort allmän presentation om rättsskolorna och dess uppkomst samt betydelse. Därefter behandlar jag översiktligt rättsskolorna, deras förgrundsgestaltare, vad som utmärker varje rättsskola och i vilka länder de existerar.

3.2 Allmänt om rättsskolorna

Alla rättsskolor uppkom efter profeten Muhammeds bortgång. Den islamiska rättstraditionen består av olika grenar eller skiljelinjer. De två huvudgrenarna är Sunni och Shia. Inom dessa grenar finns det olika rättsskolor. Inom sunniislam finns fyra rättsskolor kallade Hanafi, Maliki, Shafi'i och Hanbali.⁴⁵ Hos shiamuslimerna är de två största rättsskolorna Jafaritiska och Zaidiska rättsskolorna varpå den Jafaritiska är dominerande.⁴⁶ Som jag nämnde tidigare under kapitel 1.4 är det endast de sunnitiska rättsskolorna som behandlas i denna uppsats därför kommer shiamuslimernas rättsskolor inte att behandlas ytterligare.

Vid hänvisning till dessa rättsskolor kan man åsyfta dels en fysisk plats, dels av en intellektuell uppfattning d.v.s. doktrin.⁴⁷ Rättsskolorna är döpta efter en erkänd skicklig och inflytelserik jurist.⁴⁸ En sådan person är av högsta klass och kan utföra hela skalan av ijthad (fri tolkning). Det arabiska ordet för rättsskolor är Madhhab (Madahib i plural), och är en term med olika sammankopplade definitioner. Ordet innebär ”det som följs” och betyder att man följer eller antar en idé eller ståndpunkt som förespråkas av

---

⁴⁴ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 31.

⁴⁵ A.a.

⁴⁶ Sayed, Föreläsning; En introduktion till islamiska rättsvetenskapen, 10 september 2014.

⁴⁷ A.a.

⁴⁸ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 31.

en viss en jurist.⁴⁹ I den islamiska världen började de religiösa specialisterna i varje geografiskt område, istället för att utarbeta egna oberoende läror, att följa de olika rättsskolorna i stora drag men förbehöll sig rätten att på detalj planet skilja sig från rättsskolan förgrundsgestalt.⁵⁰

Rättsskolorna spred sig geografiskt inom den islamiska världen vilket är en av anledningarna till varför de skiljer sig åt. De har olika lokala variationer i sociala förhållanden, sedvanerätt och praxis. Rättsskolorna är oftast överens om grundprinciperna och metoderna inom islam, men skiljer sig åt i detaljfrågor.⁵¹

3.3 Hanafitiska rättsskolan

Den hanafitiska rättsskolan är tillsammans med malikitiska rättsskolan den första rättsskolan bland de fyra rättsskolorna. Den startade i Kufa i Irak och hade inflytande över den regionen. Därefter spred sig rättsskolan och fick inflytande över Iran, Centralasien och den indiska subkontinenten. Idag åtföljs denna rättsskola i Bangladesh, Pakistan, Indien, Centralasien, Irak, Jordanien, Syrien, Palestina och Turkiet av hanafitiska rättsskolan.⁵² Den hanafitiska rättsskolan var även Osmanska rikets officiella rättsskola.⁵³

Nu'man ibn Thabit mera känd som Abu Hanifa är grundaren till den hanafitiska rättsskolan. Hans far var av persiskt ursprung och själv föddes han i staden Kufa i Irak år 699-767 e.Kr. Han försörjde sig genom handeln och jobbade som köpman innan han började forska inom den islamiska rättsvetenskapen.⁵⁴ Abu Hanifa studerade Usul al fiqh. Usul al fiqh är ett ämnesområde som specialiserar sig på tolkningsmetoder och resonemang (ijtihad) som syftar till att nå nya rättsliga normer för att lösa eller rationalisera befintliga fall.⁵⁵ Det som utmärker rättsskolan är att de sätter större vikt vid rationell mänsklig logik och anser att det är en självständig grund för konstruerandet av

---

⁴⁹ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 31.

⁵⁰ Schacht, *An Introduction to Islamic law*, s. 57.

⁵¹ A.a. s. 28, och, Vikor, *Between God and the Sultan – A history of Islamic Law*, s. 89.

⁵² Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 37.

⁵³ A.a. s. 80.

⁵⁴ Abu Zahra, *The Four Imams, Their Lives, Works and their School of thought*, Kindle s. 1901.

⁵⁵ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 178.

lag.⁵⁶ Abu Hanifa hade två lärjungar Abu Yusuf och Muhammed ash-Shaybani som i princip är de som systematiserat, nedtecknat och förkunnat hans rättsliga ståndpunkter.⁵⁷

3.4 Malakitiska rättsskolan

Maliktiska rättsskolan är uppkallad efter Maliki ibn Anas som var född och uppvuxen i staden Medina. Det råder oklarheter om när han föddes men majoriteten är överens om att han föddes ungefär år 711 och dog år 795 e.Kr. Den malikitiska rättsskolan startade i Hijaz, Saudi Arabien och spred sig vidare till Egypten, Nordafrika och före detta muslimska Spanien.⁵⁸ Rättsskolan har främst inflytande över Nordafrika idag.⁵⁹

Den malikitiska rättsskolans unika drag är att de räknar med både profetens och följeslagarnas sunnah men utesluter traditionen från Ali som var profetens kusin.⁶⁰ Vidare erkänner den malikitiska rättsskolan utlåtanden som är baserade på sunt förnuft utan uttryckliga stöd i texter.

3.5 Shafitiska rättsskolan

Tillskillnad från den hanafitiska och malikitiska rättsskolan avvisar shafitiska rättsskolan ”åsikter” som rättskälla.⁶¹ Istället betonas vikten av texter och hadither. Muhammed Ibn Idris al-Shafi som föddes i Mecka⁶² var förgrundsgestalten för rättsskolan och var själv intresserad av de teoretiska aspekterna av lagen och inte av insamlingen eller diskussionen av specifika rättsregler.⁶³

Al-Shafi var student för Malik ibn Anas i Medina, han reste runt i Syrien och Irak innan stadgade sig i Egypten. Under tiden han var på resande fot bekantade han sig med rättsskolorna och dess tänkande. Rättsskolan tog fart i Egypten och spred sig vidare till

---

⁵⁶ Vikor, *Between God and the Sultan – A history of Islamic Law*, s. 95.

⁵⁷ Schacht, *An Introduction to Islamic law*, s. 57.

⁵⁸ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 37

⁵⁹ A.a.

⁶⁰ Hjärpe, *Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring*, s. 148.

⁶¹ A.a. s. 149.

⁶² Esposito, *Islam – Den raka vägen*, s. 114.

⁶³ Vikor, *Between God and the Sultan – A history of Islamic Law*, s. 100.

Syrien, vissa delar av Yemen, Malaysia och Indonesien.⁶⁴

3.6 Hanbalitiska rättsskolan

Ahmad bin Hanbal, den yngsta av alla ovan nämnda imamer och förgrundaren till den hanbalitiska rättsskolan som startades i Bagdad i Irak ungefär 100 år senare än de andra rättsskolorna.⁶⁵ Rättsskolan är relativt liten i utbredning⁶⁶ i jämförelse med de andra rättsskolorna och har flest anhängare i Saudiarabien.⁶⁷

Rättsskolan är vidare den strängaste bland alla rättsskolor och anser att det endast är sunnah efter följeslagarna och efterföljarna som är bindande.⁶⁸ Det har påståtts att Ibn Hanbal har varit emot fiqh men har gett uttryck för juridiska åsikter genom att endast hänvisa till hadither.⁶⁹

---

⁶⁴ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 37.

⁶⁵ Viktor, *Between God and the Sultan – A history of Islamic Law*, s. 101.

⁶⁶ Hjärpe, *Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring*, s. 150.

⁶⁷ Hallaq, *An Introduction to Islamic Law*, s. 37.

⁶⁸ Hjärpe, *Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring*, s. 150.

⁶⁹ Viktor, *Between God and the Sultan – A history of Islamic Law*, s. 102.

4 Äktenskap i traditionell islamisk rätt

4.1 Inledning

I det här kapitlet behandlar jag vad som enligt traditionell islamisk rätt betraktas som ett äktenskap. Därefter behandlar jag mahr som är en del av ett äktenskap och vilka äktenskapshinder det förekommer inom islam. Vidare behandlas bakomliggande skäl till polygama äktenskap och under vilka förutsättningar sådana äktenskap är tänkt att ingås. Islam har försett kvinnan med skyddsmedel gentemot polygami, dessa kommer att belysas i det här kapitlet. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om skilsmässa enligt traditionell islamisk rätt. Det är viktigt att komma ihåg att frågor rörande mahr, äktenskapsskillnad och skilsmässa är även aktuella för polygama äktenskap. Det är den främsta anledningen till varför dessa behandlas i den här uppsatsen.

4.2 Ingående av äktenskap

Rättsområdet som har uppmärksammats mest, inom islamisk rätt och i regel alltid kopplats till religionen islam, genom direkta tillämpningar av regler baserade på koranen, är familjerätten.⁷⁰ Ett äktenskap inom islam anses vara ett civilrättsligt kontrakt ingånget mellan två parter och är, till skillnad från hur det förhåller sig inom exempelvis katolicismen, inte ett sakrament. Parterna vänder sig till en behörig myndighetsperson såsom domare eller andra personer med vigselbehörighet och inte till moskén för att gifta sig.⁷¹ Trots detta anses det vara väldigt viktigt för muslimer i exempelvis Sverige att bli vigda av en imam som innehar vigselrätt. Äktenskapet ingås genom att parterna undertecknar äktenskapskontraktet och uttalar sina viljeförklaringar inför vittnen, antingen två män eller en man och två kvinnor.⁷² Om båda parterna i äktenskapet är muslimer måste även båda vittnena vara muslimer. Är däremot den blivande hustrun kristen eller jude tillåts det enligt Abu Hanifa och Abu Yussof, de stora namnen inom den hanafitiska rättsskolan, att vittnena är kristna eller judar.⁷³

---

⁷⁰ Vikor, *Between God and the Sultan – A history of Islamic Law*, s. 299.

⁷¹ A.a. s. 300.

⁷² Nasir, *The Islamic Law of Personal Status*, s. 56.

⁷³ A.a.

Båda makarna företräds vanligtvis av en ställföreträdare (Wali), oftast den närmaste manliga släktingen, exempelvis fadern eller brodern. Mannen behöver däremot inte ha en ställföreträdare och kan istället representera sig själv. I den hanafitiska rättsskolan tillåts en kvinna ingå ett äktenskap utan en ställföreträdare. Detta innebär att vid ingåendet av äktenskapet behöver kvinnan inte godkännande från släktingar för det fall de skulle ha något emot äktenskapet eller mannen i fråga. Att en kvinna trots motsättningar från familjen ingår ett äktenskap sker dock relativt sällan i länder som följer den hanafitiska rättsskolan då det går emot de sociala normerna. De andra rättsskolorna kräver att kvinnan vid vigseln företräds av en ställföreträdare.⁷⁴

Äktenskap är den enda erkända samlevnadsformen enligt sharian och därmed existerar inte sambobegreppet i islamisk rätt.⁷⁵ Till skillnad från svensk äktenskapslagstiftning är islamisk rätt inte heller könsneutral. Följden blir att ett äktenskap enligt sharian endast kan ingås av en man och en kvinna. Under vissa förutsättningar tillåts polygami vilket i den islamiska kontexten innebär att en man får vara gift med upp till fyra fruar samtidigt.⁷⁶

I traditionell islamisk rätt uppställs ingen lägsta äktenskapsålder för när parter kan ingå ett äktenskap. Om parterna har uppnått tillräcklig mognad, oftast efter puberteten, tillåts de att ingå äktenskap.⁷⁷ De flesta islamiska rättsordningar eller länder vars majoritetsbefolkning är muslimer uppställer i regel en minimiålder i äktenskapslagstiftningen. I Egypten är den lägsta åldern för män 18 år och för kvinnor 16 år. Medan det i Tunisien uppställs en minimiålder på 20 år för män och 17 år för kvinnor.⁷⁸

---

⁷⁴ Nasir, *The Islamic Law of Personal Status*, s. 301.

⁷⁵ Sayed, *svensk och islamisk familjerätt – en jämförelse*, s. 204.

⁷⁶ Kapitel 4 vers 3 i Koranen.

⁷⁷ Vikor, *Between God and the Sultan – A history of Islamic Law*, s. 301.

⁷⁸ Emory University School of Law, *Legal History*, in *Legal Profiles: Egypt*, www.law.emory.edu/ifl/legal/egypt.htm.

4.2.1 Mahr

Det är upp till de blivande makarna att bestämma innehållet i ett äktenskapskontrakt. En av angelägenheterna som fastställs i äktenskapskontraktet är mahr.⁷⁹ Mahr är ett avtal som specificeras i äktenskapskontraktet och innebär att mannen överför eller förpliktar sig att överföra egendom till den blivande hustrun.⁸⁰ Egendomen består oftast av en summa pengar som bruden är ensam ägare till. Mahr, som även betecknas som morgongåva, har sitt ursprung i koranen. I kapitel 4 vers 4 i koranen föreskrivs det att männen ska ge kvinnorna gåvan utan något krav.⁸¹ Även om den blivande hustrun har en annan religiös trosuppfattning eller tillhörighet är mannen fortfarande skyldig att ge eller utfästa sig om en mahr enligt kapitel 5 vers 5 i koranen.⁸² I polygama äktenskap är mannen skyldig vid ingåendet av varje äktenskap utfästa sig om mahr till varje blivande hustru.

Eftersom koranens rättsliga föreskrifter är allmänt hållna talar den inte om förekommit när morgongåvan ska verkställas eller om dess högsta eller lägsta värde. Denna uppgift har, i likhet med många andra frågor inom den islamiska rättstraditionen, ankommit på de rättslärderna inom rättsskolorna. Hur parter bestämmer att utforma avtalet om mahr synes styras av social, religiös och kulturell kontext.⁸³

Hur och när avtalet om mahr verkställs är oftast beroende av traditionerna i det land makarna kommer ifrån. Det är även makarnas traditioner som ofta avgör hur mahr ska delas upp. Det går att komma överens om att en del av egendomen ska tillfalla hustrun vid äktenskapets ingående eller vid tecknandet av äktenskapskontraktet och resten vid äktenskapsskillnad eller vid mannens död.⁸⁴ Därutöver har hustrun i vissa sammanhang och allt efter hur parterna valt att utforma avtalet om mahr rätt att utkräva mahr under hela äktenskapet. Men trots detta aktualiseras mahr ofta vid äktenskapsskillnad. Mahr betraktas som kvinnans egendom och för det fall hon skulle gå bort innan mannen, utan

---

⁷⁹ Sayed, svensk och islamisk familjerätt – en jämförelse, s. 204.

⁸⁰ A.a. s. 212.

⁸¹ A.a.

⁸² A.a.

⁸³ A.a.

⁸⁴ A.a. s. 213.

att avtalet har fullgjorts, har hennes arvingar rätt att göra anspråk på egendomen som en del av hennes kvarlåtenskap.⁸⁵

Även om det är ytterst ovanligt kan det inträffa att makarna inte angivit en mahr i äktenskapskontraktet. Att makarna inte i förväg avtalat om mahr påverkar inte kvinnans rätt att senare kräva en mahr. I dessa fall är hustrun berättigad till en lämplig mahr som kallas för mahr al-mitl. Mahr ska i detta fall anses vara lämplig med hänsyn till den mahr som kvinnor i liknande sociala ställning erhåller. Den fastställs mot bakgrund av den mahr som kvinnans anhöriga på faderns sida erhållit. Härvid kan en domstol ta vägledning i den mahr som erhållits av hennes systrar eller fastrar.⁸⁶

4.2.2 Äktenskapshinder

I likhet med hur det förhåller sig i svensk rätt förekommer det äktenskapshinder inom traditionell islamisk rätt genom detaljerade regler i koranen. I kapitel 4 vers 22 och 23 föreskrivs det bland annat att man inte får lov att gifta sig med sin fars hustru, det vill säga ens styvmor. Före koranen kunde en son arva sin fars hustru vilket var en vanlig sed i det förislamiska arabiska samhället. Man får inte heller gifta sig med sin mor, dotter, syster, faster, moster eller till den man är morbror, farbror, moster eller faster. Vidare är det förbjudet att gifta sig med sin ammerska, disyster eller svärmoder. Dessutom får man inte gifta sig med en dotter till en hustru man har fullbordat äktenskapet med och som man har vårdnaden om. Har man däremot inte fullbordat äktenskapet med modern utgör inte styvföräldraskapet äktenskapshinder. Slutligen får man inte heller gifta sig med sin biologiska sons hustru. Vad gäller polygama äktenskap, får en man enligt den aktuella versen i koranen inte vara gift med två systrar samtidigt.

Liksom vad gäller i svensk rätt om äktenskapshinder är det antingen arvsbiologiska skäl eller sociala hänsyn som ligger bakom äktenskapshindren. Det är risken för ogynnsamma egenskaper hos eventuella barn som arvsbiologiska skäl avser. Av

---

⁸⁵ El Alami, *The Marriage Contract in Islamic Law, in the Shariah and Personal Status Laws in Egypt and Morocco*, s. 110.

⁸⁶ Sayed, *Svensk och islamisk familjerätt – en jämförelse*, s. 213, not. 45.

sociala skäl förbjuds vissa förbindelser som av allmänna hänsyn inte godtas komma till stånd.⁸⁷ Ett exempel på det sista är minsta åldersgräns i olika rättsordningar.

4.3 Polygami enligt traditionell islamisk rätt

Den islamiska synen på äktenskap och familjeliv har sin utgångspunkt i att mannen ansvarar för försörjningen av kvinnor i sin egenskap av exempelvis en far eller en make. Den här synen är något man alltid bör bära med sig om man vill ge rationella förklaringar till många frågor som är viktiga för den islamiska familjerätten.

Polygami är ett omtvistat ämne inom sharian, bland rättslärda och den muslimska världens många olika rättsordningar. Polygami är enligt min mening så pass omtvistat inom islam med anledning av alla tolkningar som berör rättvisa kriteriet som är en förutsättning för att få ingå ett polygamt äktenskap. Även kapitel 2 vers 129 är orsaken till att åtskilda meningar om ämnet föreligger.

Begreppet polygami betyder månggifte. Polygyni är den form av månggifte där en man är gift med flera kvinnor. Polyandri är däremot när en kvinna är gift med flera män.⁸⁸ Det sista är inte tillåtet enligt islamisk rätt.

Många människor synes dela uppfattningen att islam är den religion som har introducerat polygami i världen.⁸⁹ Detta stämmer naturligtvis inte. I de förislamiska samhällena var polygami i väldigt stor utsträckning en dominerande samlevnadsform. Bland de högre religiösa ledarna såsom Abraham, David och kungen Saloman var det dessutom vanligt att inordna samlevnaden i polygama relationer.⁹⁰ I det förislamiska Arabien var det vanligt för en man att ha mer än fyra hustrur samtidigt. Det förekom ingen begränsning i hur många hustrur en man kunde ta vid denna tid.⁹¹ Islam är heller inte den enda religionen som under vissa förutsättningar tillåter polygami. Mormoner, som anser sig själva vara en gren av kristendomen, ingår även polygama äktenskap som legitimeras på religiös grund. Utöver detta praktiserades polygami, dock inte i lika stor

---

⁸⁷ Agell, och Brattström, Äktenskap, Samboende, Partnerskap, s. 29.

⁸⁸ Jänterä-Jareborg, Kan polygami vara laglig i Sverige?, Uppsala; Kungl. Vetenskaps societeten i Uppsala, 2010, s. 84 f.

⁸⁹ Jawad, The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach, s. 42.

⁹⁰ Esposito, Islam den raka vägen, s. 41 och Jawad, The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach s. 43.

⁹¹ Doi, Shari'ah: The Islamic Law, s. 144.

utsträckning, av tidiga kristna och judar fram till reformationen under medeltiden.⁹²

Varje sura i koranen uppenbarades som en lösning på ett problem som det arabiska samhället brottades med vid tiden för uppenbarelsen. Det är mot bakgrund av de sociala behov som fanns vid tiden för koranens förkunnelse som polygamibestämmelsen i kapitel 4 vers 3 i koranen ska tolkas och tillämpas. Därutöver kom kapitel 4 vers 3 i koranen att begränsa och reglera polygama äktenskap till att avse endast fyra fruar. Vid tiden för versens nedkomst kunde en man vara gift med ett obegränsat antal kvinnor. I kapitel 4 vers 3 föreskrivs följande:

”O ni är rädda att inte kunna behandla de faderlösa med rättvisa, tag då [andra] kvinnor som är tillåtna för er till hustrur – två eller tre eller fyra; men [begränsa er till] en enda om ni inte tror er om att kunna dem alla lika”.

Versen är klar och tydlig på så sätt att den varken förbjuder eller anser att det är en absolut rättighet för män att ingå polygama äktenskap. Versen är även tydlig om att polygami är tillåtet under vissa omständigheter. Enligt versen förutsätts det att en man kan behandla alla sina hustrur rättvist och lika. Vidare föreskriver versen att om man inte kan vara rättvis och behandla de alla lika, ska mannen gifta sig med enbart en enda kvinna.

För att kunna förstå denna vers och klargöra hur polygami är begränsad endast till exceptionella situationer bör man se till både varför och under vilka förutsättningar den uppenbarades. Versen uppenbarades efter slaget vid Uhud år 625 e.Kr.⁹³ Vid slaget fanns det ett stort antal manliga muslimska dödsoffer vilka lämnade efter sig ett ökat antal änkor och föräldralösa barn som krävde skydd.⁹⁴ Mot denna bakgrund har versen kommit till för att skydda ensamstående kvinnor, änkor och barn. Genom att en man gifter sig med dessa garanteras kvinnorna och barnen välfärd i form av ekonomiskt och fysiskt skydd. Något som var nödvändigt i dåtidens Arabien som saknade allmänt

---

⁹² Esposito, Islam den raka vägen, s. 41.

⁹³ A.a., s. 33.

⁹⁴ Mashhour, Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt, Human Rights Quarterly, 2005, s. 569.

skyddsnät för individer på området.

En tolkning av versen från rättslärda avser i första hand behandlingen av de föräldralösa barnen. Inom islam anses man vara föräldralös när man saknar en fader. Tidigare hade de föräldralösa kvinnorna förmyndare som ansvarade över förvaltningen av deras förmögenhet. Vissa förmyndare hade svårt att avhålla sig från en orättvis hantering av egendomen på så sätt att de kunde sammanblanda de föräldralösas egendom tillsammans med sin egen eller förbruka egendomen. En lösning för att förhindra misskötseln av förvaltningen av egendomen kom via kapitel 4 vers 3. Förmyndarna kunde i så fall gifta sig med de föräldralösa kvinnorna eftersom det ekonomiska ansvaret för hustrun skulle uppvägas mot tillgången av den egendom som tillhör den föräldralösa kvinnan genom ansvaret av förvaltningen.⁹⁵ Detta är dock en tolkning som majoriteten av rättslärda och kommentator inte håller med om.

I kapitel 4 vers 129 anges att det inte är möjligt att ge hustrurna lika behandling i allt, oavsett hur mycket man önskar det. Många muslimer och muslimska rättsordningar, med Tunisien som kanske det mest framträdande landet, har använt sig av denna vers för att klargöra dels att det är omöjligt att vara rättvis mellan hustrur,⁹⁶ dels att Koranen i själva verket förespråkar monogami. Huvudregeln är monogami och undantaget är polygami.

Kombinerar man verserna och läser de tillsammans kommer man fram till följande: (a) Om du kan vara rättvis och behandla kvinnor lika, då kan du gifta dig med upp till fyra. (b) Om du inte kan behandla kvinnorna rättvist, så kan du gifta dig med bara en. (c) Du kan inte vara rättvis mellan kvinnor.⁹⁷ Utifrån det här kan slutsatsen dras att muslimska män bara ska gifta dig med en kvinna.

Koranen föreskriver att alla hustrur ska behandlas rättvist. Begreppet rättvisa har inte definierats i koranen vilket lett till att rättsskolorna och rättslärda kommit till olika slutsatser vid tolkningen av begreppet. Det är viktigt att klargöra vad som menas med rättvisa och likabehandling eftersom begreppen är mycket centrala i bedömningen av

---

⁹⁵ Wadud, *Qur'an and Women*, s. 83.

⁹⁶ Jawad, *The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach*, s. 45 ff.

⁹⁷ Al-Hibri, *A Study of Islamic Herstory: Or How Did We Ever Get Into This Mess?*, s. 216.

om det är möjligt att ingå polygama äktenskap. Kommentatorer till Koranen har gjort en enhetlig tolkning av begreppet rättvisa, i den aktuella kontexten, till att avse lika behandling i frågor rörande mat, kläder och bostad.⁹⁸ Vad gäller bostad beror det på mannens ekonomiska resurser. Det kan röra sig om ett rum, en våning eller ett hus.⁹⁹ Jag är dock av den uppfattningen att om den ena hustrun får ett hus ska de andra hustrurna även få ett hus, vilket synes vara den tolkning som är mest dominerande bland rättsskolorna. En del av den teologiska skolan inom islam, Mu'taziliter, utvidgade tillämpningsområdet och tolkningen av likabehandling till att omfatta kärlek och ömhet, vilket gör begreppet omöjligt att uppnå i realiteten eftersom en person inte anses kunna styra över sina känslor.¹⁰⁰

Kravet på rättvisa och likabehandling bör även sättas i relation till frågan om mahr. För att kriteriet ska betraktas som uppfyllt bör mahr utgå till samtliga hustrur. Det bör i detta sammanhang hållas i åtanke att mahr kan innefatta väldigt höga summor. För att uppfylla rättvisa kriteriet innebär detta i praktiken att mannen som ingår ett polygamt äktenskap måste vara förmögen eftersom lika belopp ska tilldelas samtliga kvinnor. För det fall mannen skulle utge mahr i form av olika belopp till sina hustrur medför detta enligt min mening att kravet på rättvis och likabehandling inte är uppfyllt. Vidare kan man betrakta mahr som en form av begränsning för mannen att ingå fler äktenskap än ett.

Det är enligt min mening inte möjligt att uppnå uppställda villkor om rättvis och likabehandling. Särskilt inte om man utvidgar tolkningen av begreppet till att omfatta kärlek och ömhet såsom Mu'taziliterna har gjort. Jag anser att det är möjligt att älska flera personer samtidigt dock inte i lika stor utsträckning.

Sammanfattningsvis kan sägas att polygami är tillåtet inom islam om mannen behandlar sina hustrur rättvist och att det är olovligt eller förbjudet om äktenskapen resulterar i missnöje och orättvisa.¹⁰¹ Att behandla sina hustrur rättvist är en religiös plikt och

---

⁹⁸ Mashhour, *Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt*, Human Rights Quarterly, 2005, s. 570.

⁹⁹ Esposito, *Islam den raka vägen*, s. 134.

¹⁰⁰ A.a.

¹⁰¹ Jawad, *The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach*, s. 47.

belastar endast samvetet och är därmed inte rättsligt straffbart. Om en man skulle ingå flera äktenskap förekommer det ingen sanktion för det fall han inte skulle behandla hustrurna jämlikt. Att behandla sina hustrur rättvist, till punkt och pricka, är inte en enkel uppgift och därför ska man om det råder någon som helst rädsla för orättvisa hålla sig till en hustru. Det utgår både en moralisk och religiös begränsning i polygamin.¹⁰²

4.3.1 Exempel på när polygami anses legitimt

Ibland lyfts exempel på exceptionella omständigheter som vissa anser kunna legitimera polygami. Ett första exempel är när en man upptäcker att hans första fru inte kan få barn och han på så sätt inte kan få arvingar. Alternativet framför äktenskapsskillnad skulle i ett sådant fall kunna vara ett polygamt äktenskap.¹⁰³ Frågan som kan uppkomma är varför en första fru skulle gå med på att, i dagens samhälle dela sin man med en annan kvinna. Ett scenario som jag kan tänka mig är om kvinnan älskar mannen och gärna vill att han får arvingar. Under dessa omständigheter kan hon stanna kvar i äktenskapet med sin man som ingår ett ytterligare äktenskap. Det kan även tilläggas att islamisk rätt inte tillåter adoption.

Ett andra exempel på en situation som skulle kunna legitimera polygami är om hustrun blir så allvarligt sjuk att hon inte kan fullfölja sina plikter som hustru. Då är vissa lärda av den uppfattningen att det under dessa omständigheter är tillåtet att ingå ett äktenskap med ytterligare en kvinna.¹⁰⁴ Även här är detta ett alternativ till skilsmässa. Att kunna ingå ett polygamt äktenskap i den här situationen, har i muslimska feministiska kretsar ansetts vara bättre än att ha en utomäktenskaplig affär. Att ha en affär utanför äktenskapet är förbjudet enligt islam och i traditionell rätt förenat med straffrättsliga sanktioner.¹⁰⁵

Ett tredje exempel som har lyfts fram som fall där polygami kan vara legitimt är när det är socialt nödvändigt på grund av krig och liknande katastrofer. Som jag tidigare nämnt uppenbarades versen efter slaget vid Uhud. Uhud medförde en obalans mellan antalet män och kvinnor på den muslimska sidan eftersom ett stort antal män stupade vid detta

---

¹⁰² Jawad, *The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach*, s. 48

¹⁰³ A.a.

¹⁰⁴ A.a.

¹⁰⁵ A.a.

slag. För att skydda kvinnor som blivit änkor till följd av kriget men också för att tillförse kvinnor ett äktenskap har polygami i dessa fall tolkats vara förenligt med islam.¹⁰⁶ I dagens samhällsutveckling sett till länderna i väst är detta skäl inte längre aktuellt. Detta är en ändamåltolkning av versen om polygami. Välfärdssamhället vid tiden för uppenbarelsen såg annorlunda ut från vad den gör idag. Det förelåg ett stort skyddsbehov för kvinnor på den tiden. Idag är många kvinnor självförsörjande och självständiga dock förekommer det att kvinnan fortfarande är i beroende ställning till mannen i delar av världen där det råder krig och fattigdom samt enligt vissa traditioner och kulturer.

Det är många som använder profeten Muhammeds månggifte för att rättfärdiga polygama äktenskap. Enligt den muslimska uppfattningen kan den här tolkningen inte göras av den enkla anledningen att det framkommer i koranen att varken profeten Muhammed eller hans fruar är som andra män och kvinnor. Profeten Muhammed var monogam i flera år innan han ingick äktenskap med andra kvinnor. Dessutom hade många av hans senare äktenskap politiska motiv. Vidare uppmuntrade profeten änkor och frånskilda att gifta om sig medan hans egna fruar inte kunde gifta om sig efter hans död. De ansågs vara mödrar till alla troende, och ingen troende kan gifta sig med sin mor. Det är dock värt att konstatera att när profeten blev äldre gav han sina fruar valet att lämna honom och gifta om sig med en annan man som kunde fullfölja sina plikter som make. Alla förutom en fru vägrade att lämna honom.¹⁰⁷

Vissa rättslärda stödjer utövandet av polygami med hänvisning till att män inte kan styra sin sexuella lust när deras fru inte kan ha sex på grund av menstruation eller barnafödsel. I dessa extrema tolkningar anser man att män bör tillåtas ha mer än en fru så att de inte ingår utomäktenskapliga relationer under tiden deras fru inte kan uppfylla deras behov. Den här tolkningen anses enligt de flesta rättslärda sakna stöd i koranen eller sunnah och betraktas tillhöra de mest extrema tolkningarna om varför polygama äktenskap bör vara tillåtna.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ Jawad, *The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach*, s. 48

¹⁰⁷ Al-Hibri, *A Study of Islamic Herstory: Or How Did We Ever Get Into This Mess?*, s. 216.

¹⁰⁸ Mashhour, *Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt*, *Human Rights Quarterly*, 2005, s. 571.

4.3.2 Kvinnans skyddsmedel gentemot polygami

För att skydda kvinnor från att missbrukas av män som använder och tolkar versen om polygami till sin fördel, har islam försett kvinnor med skyddsmedel som i sig utgör en potentiell begränsning av månggifte. Ett av dessa är att en hustru i sitt äktenskapskontrakt kan föreskriva att skilsmässa ska bli aktuellt för det fall hennes man ingår ett andra äktenskap.¹⁰⁹ Har man föreskrivit detta i sitt äktenskapskontrakt och det har accepterats av mannen blir detta villkor bindande för honom. Om han senare skulle bryta mot kontraktet och ingå ett ytterligare äktenskap har kvinnan rätt till skilsmässa utan att förlora de ekonomiska rättigheter som följer av att hon initierar skilsmässa. Om ett sådant villkor inte är stipulerat i äktenskapet kan hustrun fortfarande söka Khul som innebär att en kvinna får igenom en skilsmässa men förlorar sina ekonomiska rättigheter däribland sin mahr.

Eftersom polygama äktenskap är frivilliga ska den hustrun som är part i ett sådant äktenskap inte utnyttjas. Därför, om skada eller orätt drabbar en hustru har hon rätt att vända sig till myndigheter för skydd eller skilsmässa.

4.4 Äktenskapsskillnad

Islam ger kvinnor rätt att skilja sig på flera grunder, särskilt om relationen mellan makarna blir outhärdlig och omöjlig. I första hand uppmuntrar islam till försoning mellan makarna istället för en direkt separation.¹¹⁰ Enligt ett uttalande från profeten Muhammed ska av allt som är tillåtet inom islam, skilsmässan vara det mest hatade av Gud. De fyra rättsskolorna är överens och konsensus föreligger om att skilsmässa är Makruh (ogillat) när det inte är nödvändigt. Så länge varken mannen eller kvinnan utsätts för skada av äktenskapet och det fortfarande finns hopp om försoning anses en skilsmässa inte vara nödvändig.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Mashhour, Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt, Human Rights Quarterly, 2005, s. 571.

¹¹⁰ Jawad, The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach, s. 47.

¹¹¹ Mashhour, Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt, Human Rights Quarterly, 2005, s. 572.

Talaq är mannens rätt till skilsmässa inom islam och betyder frigivning.¹¹² Det sker genom att mannen gör ett uttalande om att äktenskapet är upplöst. Anledningen till att rätten till skilsmässa i första hand ligger i mannens sfär är på grund av att mannen har ett ekonomiskt ansvar som en följd av skilsmässan. Inom sunnah består talaq av att mannen yttrar ett enda uttalande om skilsmässa. Efter skilsmässouttalandet måste han avstå från all sexuell relation med hans fru under en period om tre månader (den så kallade perioden för iddah). Under perioden om tre månader kan uttalandet återkallas samtidigt som det ges möjlighet för försoning och omprövning av skilsmässobeslutet. Efter perioden om tre månader kommer skilsmässan vara oåterkallelig. Det innebär att om mannen skulle vilja återgå till sin hustru behöver han ingå ett nytt äktenskap med ett nytt äktenskapskontrakt och en ny mahr. För det fall en man har skilt sig från sin fru tre gånger, vid tre olika tillfällen och sedan återgått tillbaka till henne, är det enligt islamisk rätt olagligt för honom att gifta om sig med henne en fjärde gång efter den tredje skilsmässan. Talaq är även oåterkallelig om mannen under ett och samma tillfälle yttrar talaq tre gånger. I båda fallen förutsätts det att kvinnan ska ha gift sig med någon annan och skilt sig på nytt för att mannen ska kunna gifta sig med henne igen. Perioden för iddah har i traditionell rätt tolkats tjäna till att fastställa om kvinnan är gravid och för att faderskap ska kunna fastställas.¹¹³

En kvinna har rätt till skilsmässa genom att maken delegerar denna rättighet till henne. Delegering av rättigheten till skilsmässa kan ske antingen före eller efter äktenskapets ingående och kan stipuleras i äktenskapskontraktet. En sådan delegering av mannens skilsmässorätt innebär att kvinnan när som helst under äktenskapet har rätt till skilsmässa. Det bör dock poängteras att mannen inte berövas rätten till skilsmässa av den anledningen.¹¹⁴

Ett annat sätt för en kvinna att få igenom en skilsmässa är genom khul som innebär att kvinnan ger upp delar eller hela sin mahr.¹¹⁵ Enligt kapitel 4 vers 128 i koranen tillåts en hustru att begära khul från sin man om hon fruktar att han kan komma vara grym eller

---

¹¹² Mashhour, *Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt*, Human Rights Quarterly, 2005, s. 572.

¹¹³ A.a. s. 573.

¹¹⁴ A.a. s. 574.

¹¹⁵ Kapitel 2 vers 229.

överge henne.

Inom de olika rättsskolorna skiljer det sig avsevärt beträffande kvinnors rätt till skilsmässa. Den malikitiska rättskolan, följt efter de shafitiska och hanbalitiska rättsskolorna, är de mest liberala rättsskolorna. Den hanafitiska rättskolan är den mest konservativa och anser att en domstol endast kan upplösa ett äktenskap om mannen är oförmögen att fullborda äktenskapet eller om han är försvunnen. Den malikitiska rättskolan tillåter däremot äktenskapsskillnad på flera grunder såsom vid misshandel och skador (darar), vägran eller oförmågan att behålla äktenskapet, om hustrun överges eller när mannen har varit saknad i mer än ett år. Därutöver kan äktenskapet upplösas på grund av en fysisk eller psykisk defekt som skulle leda till att en fortsättning av äktenskapet är skadligt för kvinnan. Den malikitiska rättskolan är den enda som använder begreppet ”darrar” och som i praktiken innebär att det överlämnas till domaren att bedöma om det föreligger skada som grundar en skilsmässa.¹¹⁶

Som jag tidigare anfört är äktenskap i islam ett kontrakt. Ett sätt att upplösa detta kontrakt är genom skilsmässa. Av den anledningen kan äktenskapskontraktet inkludera en mängd klausuler som binder parterna på olika sätt. Alla överträdelser av de klausuler som ingår i kontraktet kan, med hänvisning till kontraktsbrott grunda en rätt till skilsmässa.¹¹⁷ Om äktenskapskontraktet innehåller ett förbud mot polygami, kan den första hustrun automatiskt bli frånskild om mannen gifter sig med ytterligare en kvinna. Vidare kan äktenskapskontraktet innefatta en kvinnas rätt till skilsmässa efter behag eller att skilsmässa inte kan komma tillstånd om beslutet inte tillkommit i samförstånd. Ett förbud mot polygami eller ytterligare hustrur stipulerat i äktenskapskontraktet tillåts endast av den hanbalitiska rättskolan.¹¹⁸

Vad gäller de ekonomiska rättsverkningarna som följer av en skilsmässa är utgångspunkten att det mannen utgivit under äktenskapet inte ska lämnas tillbaka till honom. Maken ska ge kvinnan alla hennes materiella rättigheter däribland mahr såvida det inte är kvinnan som kräver skilsmässa. Om det är kvinnan som kräver skilsmässa är

---

¹¹⁶ Mashhour, Amira, *Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt*, Human Rights Quarterly, 2005, s. 575.

¹¹⁷ A.a. s. 576.

¹¹⁸ A.a.

det khul som aktualiseras och kvinnan måste avstå sin mahr eller återlämna den om inget annat arrangeras.

5 Äktenskapslagstiftning i dagens islamiska rättsordningar

5.1 Inledning

För att kunna se hur relationen mellan den gudomliga lagen, sharia, och den faktiska lagstiftningen i praktiken samverkar idag anser jag att det är nödvändigt att illustrera detta med två muslimska rättsordningar. Vidare för att illustrera hur islamisk rätt kan skilja sig från ett land till ett annat har jag valt att i korthet redogöra för det egyptiska och tunisiska rättsystemen, med inriktning på deras familjerättslagar. Länderna skiljer sig åt mycket i både lagstiftning och annan utveckling. Tunisien har en liberal lagstiftning där kvinnan och mannen på många områden är jämställda varandra och åtnjuter lika rättigheter. Detta har landet kunnat förverkliga genom en speciell tolkning av sharian i olika frågor. Egypten är en konservativare rättsordning som bygger på en annorlunda tolkning av sharian. Trots att länderna ligger i samma region följer de olika rättsskolor.

I det här kapitlet kommer jag först att allmänt behandla implementeringen av sharia i en rättsordning. Genom exemplen Egypten och Tunisien, presenteras det en historisk återblick om hur islamisk rätt har införlivats i tunisisk och egyptisk lagstiftning. I kapitlet kommer jag att bland annat att lyfta fram hur både Egypten och Tunisien har påverkats av fransk ockupation och på så sätt inspirerats av det franska rättssystemet. Därefter redogörs det kort för den nu aktuella äktenskapslagstiftningen i Egypten och Tunisien för att slutligen analysera ländernas reglering av polygama äktenskap.

5.2 Allmänt om implementeringen av Sharia i en rättsordning

Sharia eller islamisk rätt handlar om olika länders rättstradition och rättskultur. Islamisk rättsvetenskap varierar beroende på hur den uppfattas och tolkas.¹¹⁹ Variationen beror bland annat på att det finns olika inriktningar inom islam, såsom exempelvis sunni- och shiamuslimer men rättsskolor inom de olika inriktningarna. Islamisk rätt är ofta föremål för intensiva debatter.¹²⁰ Det råder stora oenigheter och olika uppfattningar inom dagens

---

¹¹⁹ Hjärpe, Om islamisk rättstradition och dess aktuella problematik, Familj, Religion, Rätt – En antologi om kulturella spänningar i Familjen – Med Sverige och Turkiet som exempel, (Red. A. Singer, M. Jänterä-Jareborg, A. Schlytter), s. 186.

¹²⁰ A.a. s. 185.

islamiska rättsordningar och bland rättslärda. Islamisk rätt är även en rättstradition som har påverkats av andra rättssystem med anledning av kolonialismen.¹²¹

Många muslimska länder har implementerat sharia och islamisk jurisprudens i familjerättslagstiftningen. Trots detta har varje muslimskt samhälle sina signifikanta drag som leder till betydande skillnader mellan familjerättsreglerna, de juridiska åsikterna och tolkningarna av koranen som inspirerat de lagar som länderna antagit.¹²² Den lagstiftningsprocess som tillämpats i den islamiska världen skiljer sig från den islamiska rättstraditionen på så sätt att det har varit en sekulär lagstiftningsprocess och inte en lagstiftning som traditionellt använts inom islam.¹²³ Sharian kan inte införas och tillämpas i sin helhet, i en lag, utan en radikal justering som ska anpassas efter behoven som uppstår i moderna islamiska samhällen.¹²⁴ Sharian har utvecklats genom århundradena genom rättsskolorna och olika tolkningsmetoder och har på så sätt blivit mångfaldig och komplex. Att den blivit mångfaldig och komplex är den främsta orsaken till varför sharian inte kan tillämpas direkt och systematiskt i den moderna kontexten.¹²⁵ Det förekommer att människor i muslimska samhällen tillhör och följer olika rättsskolors tolkningar, vilket i sin tur kan skilja sig från den rättsskolans tolkning som tillämpas i de nationella domstolarna.¹²⁶ Majoriteten av befolkningen kan i landet följa en rättsskola som inte är densamma som den statsbärande.¹²⁷

5.3 Egypten

5.3.1 Utveckling av egyptisk familjerätt

Den hanafitiska rättsskolan är statsbärande i Egypten trots att den malikitiska och shafitiska rättsskolan är de populäraste i den regionen med avseende på folkliga frågor

---

¹²¹ Hjärpe, Om islamisk rättstradition och dess aktuella problematik, Familj, Religion, Rätt – En antologi om kulturella spänningar i Familjen – Med Sverige och Turkiet som exempel, (Red. A. Singer, M. Jänterä-Jareborg, A. Schlytter), s. 186.

¹²² Fawzy, Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives, s. 17. (Women's rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman)

¹²³ An-Na'im, Islam and the Secular State, s. 18.

¹²⁴ A.a. s. 17 ff.

¹²⁵ A.a. s. 18.

¹²⁶ A.a.

¹²⁷ A.a.

som teologi och religionsutövning.¹²⁸ Moderna stater kan endast verka med officiellt fastställda rättsprinciper som är allmänt hållna. Av den anledning kan shariaprinciper inte verkställas som den positiva lagen i något land utan att konkurrerande tolkningarna från olika rättsskolor, vilka alla bedöms vara legitima av den traditionella doktrinen, utsätts för ett urval.¹²⁹ Den här lagstiftningsprocessen är lika oundviklig för en påstådd islamisk stat som vill genomdriva sharian i sin helhet som det är för en sekulär rättsordning som hävdar att det endast är i det familjerättsliga området som shariaprinciper upprätthålls.¹³⁰ Detta innebär att lagar i muslimska rättsordningar oftast är sekulariserade men i vissa rättsområden, religiöst inspirerade.

Fram till 1800-talet var det islamisk rätt som styrde alla aspekter av livet i Egypten och shariadomstolar var de enda domstolar som existerade i rättsväsendet.¹³¹ De egyptiska domstolarna avgjorde mål i enlighet med koranens direkta föreskrifter, profetens sunnah och de rättslärdas tolkningar av dessa källor utan någon inblandning av den överordnande statliga makten.¹³² Under den tiden saknades det lagstiftning och när det även saknades uttryckliga bestämmelser i koranen och det inte fanns någon vägledning i profetens sunnah löstes olika fall av domarna genom ijtihad, dvs. genom en fri och självständig tolkning av rättskällorna.¹³³

Hanafitiska rättsskolan introducerades i Egyptens shariadomstolar av det osmanska riket¹³⁴. Det här medförde att domstolarna tillämpade en form av imitering (taqlid) som är en direkt tillämpning av tolkningarna som rättslärda inom hanafitiska rättsskolan kommit fram till inom olika rättsfrågor.¹³⁵ Eftersom hanafitisk rätt inte är en lagkodex består den främst av uttalanden av rättslärda som förknippar sig själva med rättsskolan. Därför har det inom ramen för rättsskolorna alltid funnits varierande tolkningar och

---

¹²⁸ An-Na'im, *Islam and the Secular State*, s. 18.

¹²⁹ A.a.

¹³⁰ A.a.

¹³¹ Emory University School of Law, *Legal History*, in *Legal Profiles: Egypt*, tillgänglig på: www.law.emory.edu/ifl/legal/egypt.htm.

¹³² Sayed, *Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie*, s. 155.

¹³³ A.a.

¹³⁴ Fawzy, *Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives*, s. 13. (Women's rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman).

¹³⁵ Sayed, *Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie*, s. 155.

uttalanden. Detta ledde i sin tur till att domstolarna kunde skilja sig åt i sin rättstillämpning.¹³⁶ Att skapa större enhetlighet och större förutsebarhet i rättssystemet var ett av motiven bakom den parlamentariska lagstiftningsprocessen som inleddes i slutet på 1800-talet. Lagstiftningsprojektet avsåg det område som betecknas al-ahwal al-shakhsiyya vilket betyder personliga rättsförhållanden eller i vidare mening familjerätt.¹³⁷

I slutet av 1800-talet hade rättssystemet i Egypten sekulariserats. Detta resulterade i att kommersiell, civil- och straffrätt baserades på fransk lagstiftning.¹³⁸ I Egypten presenteras familjerätten som det rättsområdet vars regler var inspirerade av sharia.¹³⁹ De nationella domstolarna i Egypten som stiftades år 1882 anordnades efter det franska domstolssystemet och den processrättsliga regleringen var en kopiering av Frankrikes motsvarande regelverk.¹⁴⁰

Familjerättslagstiftningen förblev oreformerad fram till 1920 då Egypten antog två nya lagar. 1956 integrerades shariadomstolarna i det nationella domstolväsendet. Familjerätten kom att tillämpas i nationella domstolar av domare särskilt utbildade i sharia.¹⁴¹

5.3.2 Egyptens äktenskapslagstiftning

Med anledning av den stränga och restriktiva hanafitiska regleringen om kvinnans rätt till skilsmässa har lagstiftaren i Egypten varit tvungen att införa tolkningar från andra rättsskolor i syfte att få lagstiftningen att spegla samhällsutvecklingen.¹⁴² Lagstiftaren

---

¹³⁶ Sayed, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, s. 156.

¹³⁷ A.a. s. 155 ff.

¹³⁸ Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Egypt www.law.emory.edu/ifl/legal/egypt.htm.

¹³⁹ Fawzy, Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives, s. 17. (Women's rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman).

¹⁴⁰ Sayed, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, s. 156, not 426.

¹⁴¹ Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Egypt, www.law.emory.edu/ifl/legal/egypt.htm.

¹⁴² Fawzy, Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives, s. 32. (Women's rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman)

har exempelvis infört regleringar från den malikitiska rättsskolan om skilsmässa för att utöka kvinnors möjligheter till skilsmässa.¹⁴³ Att Egypten tillämpar tolkningar från andra rättsskolor har skett med hänsyn till nytta för folket (li masalih al-nas) vilket har medfört att den egyptiska lagstiftaren inte ansett sig vara bunden av den hanafitiska rättsskolans tolkningar.¹⁴⁴ Lagtolkningsmetoden som innebär att lagstiftningen i ett land bygger på tolkningar från olika rättsskolor betecknas som takhayyur. Ordagrant betyder takhayyur valmöjlighet och innebär frihet för varje enskild muslim att följa eller låta sig styras av lagen/tolkningarna av någon i de fyra rättsskolorna.¹⁴⁵ I artikel 2 i Egyptens konstitution föreskrivs det att ”den islamiska sharias principer utgör huvudkällan till lagstiftningen”¹⁴⁶. Genom att man formulerar meningen med att säga ”sharias principer” antyder lagstiftaren att tolkningen av sharia inte är bunden av någon särskild rättsskola.¹⁴⁷

År 2000 reformerades Egyptens familjerättsligalagstiftning och även de regler som rörde kvinnans rätt till äktenskapsskillnad. Lagstiftarens initiativ till en ny lagstiftning på området berodde främst på att den dåvarande lagen ledde till förlägenhet på internationell nivå.¹⁴⁸ Dessutom protesterade många kvinnor inom den egyptiska ekonomiska eliten mot den dåvarande situationens om inskränkte kvinnans rättigheter till exempelvis skilsmässa.¹⁴⁹ Den största förändringen i samband med de lagändringar som trädde ikraft år 2000 var kvinnans rätt till khul. Trots att khul är tillåtet inom islamisk rätt och har varit det sedan profetens tid har kvinnorna i Egypten inte haft rätt att skilja sig från sin man med hänvisning till detta institut. Genom den nya lagen fick kvinnan rätt till khul i utbyte mot att de gav upp all den egendom som de hade fått av

---

¹⁴³ Fawzy, Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives, s. 32. (Women’s rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman)

¹⁴⁴ Sayed, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, s. 156.

¹⁴⁵ Doi, The Islamic Law, s. 470, via Mosa Sayed, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, s. 157.

¹⁴⁶ Hjärpe, Om islamisk rättstradition och dess aktuella problematik, Familj, Religion, Rätt – En antologi om kulturella spänningar i Familjen – Med Sverige och Turkiet som exempel, (Red. A. Singer, M. Jänterä-Jareborg, A. Schlytter), s. 188.

¹⁴⁷ A.a.

¹⁴⁸ Fawzy, Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives, s. 58. (Women’s rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman)

¹⁴⁹ A.a.

sin make. Det kunde vara fråga om mahr och presenter, samt framtida underhåll och en eventuell uppskjuten mahr.¹⁵⁰

5.3.3 Regleringen av polygami i Egypten

Trots mycket påtryckningar från feministiska organisationer i Egypten lyckades man inte förbjuda polygama äktenskap i Egypten. Däremot lyckades man begränsa rätten till månggifte genom en lagändring i lag nr 100 från 1985. Artikel 11 i lagen föreskriver att en man kan gifta sig med upp till fyra kvinnor, om han informerar både hans nuvarande och framtida fru om äktenskapen. Mannen är även tvungen att ange sitt civilstånd i äktenskapskontraktet. Om han redan är gift ska han även infoga namnen på hans hustru eller hustrur. En kvinna vars man gifter sig med en ny kvinna blir informerad om det nya äktenskapet via ett officiellt registrerat brev som skickas till hennes hem.¹⁵¹ Artikel 6 i samma lag, ger hustrun rätt till skilsmässa i fall hon kan bevisa att äktenskapet med den nya kvinnan har orsakat henne ekonomisk, moralisk eller emotionell skada. Även den nya hustrun har enligt artikel 11 rätt till skilsmässa om hon får reda på att hennes make redan är gift och detta äktenskap inte har angivits i deras äktenskapskontrakt. Enligt artikel 11.1 förlorar hustrun sin rätt till skilsmässa ett år efter att hon blivit officiellt informerad om makens nya äktenskap.

5.4 Tunisien

5.4.1 Utvecklingen av tunisisk lagstiftning

Tunisien är det land som har varit unikt i sin liberala lagstiftning i familjerätten och är det land som skiljer sig radikalt från resten av arabvärlden. Till skillnad från Egypten följer Tunisien den malikitiska rättsskolan och inte den hanafitiska rättsskolan.¹⁵² Trots att Tunisien har varit en provins i Osmanska riket och den hanafitiska rättsvetenskapen var inflytelserik försköts inte den malikitiska rättsvetenskapen som den officiella

---

¹⁵⁰ Fawzy, Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives, s. 60. (Women's rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman)

¹⁵¹ Mashhour, Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt, Human Rights Quarterly, 2005, s. 580.

¹⁵² Charrad, State & Women's Right: The Making of Postcolonial Tunisia, Algeria & Morocco, s. 31.

rättsskolan i landet.¹⁵³ Tunisien är det enda landet som kommit nära nog att nå ett harmoniskt förhållande mellan islam och mänskliga rättigheter. Det här resultatet har dock inte uppnåtts genom att Tunisien förkastat islam utan tvärtom genom att ha inrättat en moderniserad tolkning av religionen.¹⁵⁴

Före reformerna som skedde efter självständigheten reglerade islamisk familjerätt, i likhet med hur det var i Egypten, familjelivet i Tunisien.¹⁵⁵ Sommaren år 1956, några månader efter att Tunisien blivit självständigt från den franska ockupationen, som hade varat sedan år 1881¹⁵⁶, gjorde den nybildade nationalstaten ett djärvt drag. Nationalstaten reformerade familjerättslagstiftningen genom att utfärda en lagstiftning som brukar översättas till "Code of personal status". Det var en lagsamling som skiljde sig från den befintliga islamiska rätten.¹⁵⁷ Tunisiska lagstiftningen på familjerätten skiftade fokus från traditionell islamisk rätt till att fokusera på individuella rättigheter och skyldigheter inom kärnfamiljen.¹⁵⁸ Dessutom var lagen applicerbar på alla tunisiska medborgare oavsett religion.¹⁵⁹ Lagstiftaren förbjöd bland annat polygami och avskaffade mannens ensamrätt till skilsmässa utan domstolsförfarande. Vile man skilja sig skulle ansökan om äktenskapsskillnad ske hos domstolen. Vidare fick kvinnor rätt till skilsmässa på samma grunder som män.¹⁶⁰ Utöver detta avskaffades shariadomstolarna år 1956 i samband med den nya lagen. Den tunisiska lagen var en revolutionerande förändring som saknade motsvarighet i någon annan arabisk stat.

Den andra reformen som ägde rum efter självständigheten var införandet av konstitutionen i Tunisien år 1959. Grundlagen garanterade fullständiga medborgerliga, politiska och sociala rättigheter för alla tunisiska medborgare oberoende av ras, kön och religion.¹⁶¹ Dessa rättigheter och denna jämställdhet var särskilt viktig för de icke-

---

¹⁵³ Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Tunisia, <http://aannaim.law.emory.edu/ifl/legal/tunisia.htm>.

¹⁵⁴ Dalacoura, Islam, Liberalism and Human Rights, s. 151.

¹⁵⁵ Charrad, State & Women's Right: The Making of Postcolonial Tunisia, Algeria & Morocco, s. 28.

¹⁵⁶ Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Egypt, <http://aannaim.law.emory.edu/ifl/legal/tunisia.htm>.

¹⁵⁷ Charrad, State & Women's Right: The Making of Postcolonial Tunisia, Algeria & Morocco, s. 1.

¹⁵⁸ A.a. s. 5.

¹⁵⁹ Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Tunisia, <http://aannaim.law.emory.edu/ifl/legal/tunisia.htm>.

¹⁶⁰ Charrad, State & Women's Right: The Making of Postcolonial Tunisia, Algeria & Morocco, s. 1.

¹⁶¹ Dalacoura, Islam, Liberalism and Human Rights, s. 153.

muslimska tunisiska medborgarna, däribland de tunisiska judarna.¹⁶² Judarna i Tunisien förlorade sin autonomi i samband med att islamisk rätt slogs samman med rättssystemet. Trots att lagen är inspirerad av islamisk rätt i vissa delar var det en förbättring när den väl trädde i kraft, i jämförelse med den rabbiniska lagen som gav kvinnor lägre status.¹⁶³

Enligt kapitel 1 artikel 1 i den tunisiska konstitutionen är Tunisien en fri, oberoende och suverän stat. Islam är dess religion, arabiska är språket och republiken dess system. Även om islam är den grundläggande religionen i Tunisien så innebär det inte att Tunisien är en islamisk stat såsom exempelvis Saudiarabien.

När Tunisien reformerade familjerätten utmanade lagstiftaren identiteter som historiskt sett har baserats på patrilinejära släktskapsband till vilket knöts social solidaritet, kontroll och kollektiv politisk handling.

5.4.2 Tunisiens äktenskapslagstiftning

Lägsta äktenskapsåldern i Tunisien är 20 år för män och 17 år för kvinnor. Om ett äktenskap ska äga rum och parterna är under denna åldersgräns krävs det särskilt tillstånd från domstolen. För att ett tillstånd ska utfärdas krävs skäl och att äktenskapet är av både parternas intresse. Därutöver krävs det samtycke från vårdnadshavaren. Sedan 1993 krävs också samtycke från båda föräldrarna oberoende av vem av dem som är vårdnadshavare.¹⁶⁴

Som jag tidigare nämnt är det den malikitiska rättsskolan den officiella rättsskolan i Tunisien. Det innebär en generösare och liberalare reglering samt tolkning på familjerättsområdet jämfört med den hanafitiska rättsskolan som tillämpas i Egypten. I samband med självständigheten slopades mannens ensamrätt till skilsmässa (talaq) och skilsmässor som äger rum utanför domstol. Istället skulle alla äktenskapsskillnader gå via domstol efter försoningsförsök på begäran av någon av parterna. Enligt artikel 32 i

---

¹⁶² Dalacoura, Islam, Liberalism and Human Rights, s. 153.

¹⁶³ A.a. s. 182, not 3.

¹⁶⁴ Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Tunisia, <http://aannaim.law.emory.edu/ifl/legal/tunisia.htm>

Personal status Code kan skilsmässa begäras av både män och kvinnor, dock föreligger det obligatoriska försoningsförhandlingar innan äktenskapet är upplöst.¹⁶⁵

Enligt artikel 31 kan skilsmässa ske på flera grunder. En grund för skilsmässa är ömsesidig överenskommelse. Under dessa omständigheter behöver domstolen inte ta ställning till vem i relationen som begått något fel och ingen av parterna har rätt att få ut någon ersättning.¹⁶⁶ En annan grund är skada. Skilsmässa kan komma tillstånd om en av makarna har varit otrogen eller om mannen inte underhåller hustrun kan hon söka skilsmässa på den grunden. Det ska vara bevisat att han har råd med det ekonomiska ansvaret. Brist på lydnad och respekt från hustruns sida gentemot sin man är även grund för skilsmässa.¹⁶⁷ Skilsmässa kan vidare erhållas utan någon grund och utan att någon av parterna skuldbeläggs. Detta är mycket likt en muntlig skilsmässa, som mannen kan uttala sig om då det inte föreligger någon rättslig grund för sådana skilsmässor. Det som dock skiljer sig från det föregångna är att skilsmässa utan rättslig grund endast kan meddelas av domstolen men kan sökas av båda parterna.¹⁶⁸

I samband med att domstolen utfärdar en dom om äktenskapsskillnad ska domstolen även döma i frågor om underhåll, vårdnad och rätten till bostad. Under iddah perioden, som är om tre månader, är mannen skyldig att ansvara för hustruns underhåll. Vidare kan domstolen för det fall en make utsatts för skada bevilja ersättning till honom eller henne oavsett om det är mannen eller hustrun.¹⁶⁹ Därutöver kan som jag tidigare nämnt, äktenskapskontraktet innehålla klausuler som ska tillgodoses vid upplösningen av äktenskapet. Om det föreligger brott mot någon klausul ska äktenskapet upplösas med hänvisning till kontraktsbrott som grund.¹⁷⁰

---

¹⁶⁵ Mashhour, Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt, *Human Rights Quarterly*, 2005, s. 586.

¹⁶⁶ A.a.

¹⁶⁷ A.a.

¹⁶⁸ A.a.

¹⁶⁹ A.a.

¹⁷⁰ A.a.

5.4.3 Regleringen av polygami i Tunisien

Tunisien hyllas än idag av kvinnorrättsaktivister för vad en bestämd lagstiftare kan göra genom att förbjuda polygami.¹⁷¹ Enligt artikel 18 i Tunisian Majallah (TLSP), är polygami förbjudet och straffas med ett års fängelse eller/och böter på 240,000 francs. Förbudet mot polygama äktenskap trädde i kraft redan år 1956. Habib Bourguiba, Tunisien's första president efter självständigheten, motiverade förbudet med att kravet på likabehandling var omöjligt att uppnå.¹⁷² Vidare menade Bourguiba att polygami, precis som slaveri, var nödvändig att praktisera under en särskild period och i samband med när Koranen uppenbarades.¹⁷³ Dessutom kan handlingar som är tillåtna men inte obligatoriska eller rekommenderade, som i det här fallet polygama äktenskap, enligt den tunisiska tolkningen av den islamiska rätten begränsas eller förbjudas till förmån för den allmänna välfärden.¹⁷⁴

I samband med att lagen förbjöd polygami och införde straffrättsliga sanktioner behandlade lagen inte polygama äktenskaps civilrättsliga verkningar.¹⁷⁵ Både domare och jurister var delade den frågan. Vissa hävdade att genom att underlåta att stadga att äktenskapen var ogiltiga skulle det tolkas som giltigt. Andra var av den uppfattningen att genom ha förbjudit polygami på grundval av allmän ordning, kunde staten inte fortsätta erkänna dessa äktenskap. År 1960 kom det fram att tunisiska domstolar beslutat att erkänna äktenskap som står i strid mot förbudet. År 1964 genom en ändring i lagen kom äktenskap som ingåtts mot förbudet att omfattas av listan över oregelbundna äktenskap.¹⁷⁶

---

¹⁷¹ Welchman, *Women and Muslim Family Laws in Arab States: A Comparative Overview of Textual Development and Advocacy*, s. 78.

¹⁷² Mashhour, *Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt*, *Human Rights Quarterly*, 2005, s. 584.

¹⁷³ A.a.

¹⁷⁴ A.a.

¹⁷⁵ Welchman, *Women and Muslim Family Laws in Arab States, A comparative overview of textual development and advocacy*, s. 85.

¹⁷⁶ A.a.

6 Svensk internationell äktenskapsrätt

6.1 Inledning

I det här kapitlet börjar jag med att redogöra för den svenska äktenskapslagstiftningen. Därefter behandlas gällande rätt avseende polygama äktenskap i Sverige. På så sätt erhåller läsaren en djupare förståelse för hur polygami är reglerat inom svensk lagstiftning. Därefter behandlas den internationella privaträttsliga regleringen avseende erkännande av äktenskap. Därpå följer en analys av huruvida polygama äktenskap erkänns i Sverige och användningen av ordre public förbehållet. Kapitlet avslutas kring en diskussion om informella äktenskap.

6.2 Svensk äktenskapslagstiftning

Trots att begreppet äktenskap kan ha flera betydelser avses med äktenskap i detta sammanhang ett äktenskap som har äktenskapets alla civilrättsliga verkningar. Äktenskapet ger då upphov till olika rättigheter och skyldigheter makarna emellan.¹⁷⁷ Dessa rättsverkningar kan exempelvis vara makarnas förmögenhetsförhållanden, rätt till arv och underhållsskyldighet.¹⁷⁸

I Sverige skiljer man på borgerlig vigsel och vigsel inom ett trossamfund. Vid borgerlig vigsel är det länsstyrelsen som förordnar vigselförrättaren. Om man önskar att gifta sig inom ett trossamfund ska prästen eller imamen ha ett förordnande enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund.¹⁷⁹ Vidare krävs det att parterna som ska ingå äktenskap är personligen närvarande samtidigt tillsammans med minst två vittnen. De ska var för sig samtycka till äktenskapet och därefter bli förklarade makar av vigselförrättaren.¹⁸⁰

Innan ett par gifter sig måste en så kallad hindersprövning göras hos Skatteverket. Det är paret som begär en sådan hindersprövning för att undersöka huruvida det föreligger hinder mot äktenskapet. Hindersprövningen består av ålder – att båda är minst 18 år,

---

¹⁷⁷ Bogdan, Svensk Internationell Privat- och Processrätt, s. 201.

¹⁷⁸ SOU 2012:35, s. 79.

¹⁷⁹ 4 Kapitlet 3 § Äktenskapsbalken.

¹⁸⁰ 4 Kapitlet 2 § Äktenskapsbalken.

släktskap – att paret inte är nära släkt och att ingen av parterna redan är gift eller har ett registrerat partnerskap.

Förutom att vigselförrättaren har till uppgift att viga ett par har han även ett ansvar för det allmännas räkning att även se till att det inte föreligger något äktenskapshinder.¹⁸¹ Trots att det är paret själva som begär en hindersprövning åligger det vigselförrättaren att försäkra att en hindersprövning har skett fyra månader före vigseln och att den inte visat på några hinder.¹⁸² Ytterligare ansvar vigselförrättaren har är att bedöma utifrån omständigheterna att ingen av parterna agerar mot sin vilja¹⁸³ och är påverkad av någon annan exempelvis föräldrarna.

Sedan 1 maj 2009 är äktenskapsbalken könsneutral och samkönade par kan därmed ingå äktenskap på samma villkor som par av olika kön.¹⁸⁴ Svenska äktenskapbegrepp bygger på tvåsamhet och därför kan ett äktenskap endast ingås av två parter. Det är förbjudet att ingå ytterligare ett äktenskap om man redan är gift eller partner i ett registrerat partnerskap enligt 2 kapitlet 4 § äktenskapsbalken (ÄB). Dessutom är handlingen kriminaliserad enligt 7 kapitlet 1 § BrB och personerna som begår denna gärning kan dömas för tvegifte.

Äktenskap får inte ingås mellan dem som är släkt med varandra i upp- och nedstigande led eller är helsyskon. Om halvsyskon ska ingå äktenskap med varandra krävs det tillstånd av länsstyrelsen.¹⁸⁵ Som det ovan framgår av avsnitt 5.1.3 är äktenskapshindren inom islamisk rätt tillsynes mera långtgående än vad som gäller i svensk rätt.

6.3 Gällande rätt avseende polygama äktenskap i Sverige

Som tidigare nämnt bygger den svenska familjerättslagstiftning på det monogama äktenskapet. Enligt 2 kapitlet 4 § ÄktB får den som är gift eller partner i ett registrerat partnerskap inte ingå äktenskap. Ett bestående äktenskap utgör ett indispensabelt äktenskapshinder vilket innebär att någon möjlighet till dispens inte föreligger. 5

---

¹⁸¹ SOU 2012:35, s. 99.

¹⁸² 5 Kapitlet 5 § Äktenskapsbalken, och, SOU 2012:35, s. 99.

¹⁸³ SOU 2012:35, s. 99.

¹⁸⁴ Prop. 2008/09:80, s. 11.

¹⁸⁵ 2 Kapitlet 3 § Äktenskapsbalken.

kapitlet 5 § 1 stycket ÄktB stadgar att om någon trots förbudet i föregående bestämmelse ingår ett äktenskap har var och en av dem rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Regleringen bygger på att de berörda parterna själva ska avgöra om det är det första eller andra äktenskapet som ska upplösas. Det följer alltså en viss valrätt för den omgifte och hans make i båda äktenskapen att ta initiativ till äktenskapsskillnad.¹⁸⁶ Första stycket gäller upplösningen av det första äktenskapet. Enligt 3 stycket har en allmän åklagare rätt att föra talan om äktenskapsskillnad i fall där parterna inte reder upp situationen själva. Den allmänna åklagarens talerätt är däremot begränsad och avser endast det senare äktenskapet, vilket innebär att han inte kan välja vilket av äktenskapen som ska upplösas.¹⁸⁷ Åklagaren har heller ingen absolut skyldighet att föra talan om äktenskapsskillnad avseende det senare äktenskapet. Anledningen till detta är att den allmänna åklagaren företräder det allmännas intresse vid en tvegiftssituation för att upplösa äktenskap som inte är önskvärda. Under vissa omständigheter kan samhället dock komma att acceptera äktenskapet som har ingått i strid med äktenskapshindren.¹⁸⁸ Det bör endast höra till undantagsfallen som åklagaren i praktiken underlåter att föra talan om äktenskapsskillnad när parterna inte tar initiativ själv.¹⁸⁹

Av det sagda framstår det att samhället måste acceptera ett polygamt äktenskap för att ett sådant inte ska upplösas. Att samhället ska ha så stor roll i något som enligt min mening hör till privatlivet är orimligt. Men precis som homosexualitet i Sverige krävdes det ett erkännande från samhällets befolkning för att det skulle normaliseras, legaliseras och accepteras.

6.4 Internationell privaträtt – erkännande av äktenskap

I Sverige har lagstiftaren strävat efter att i så stor utsträckning som möjligt erkänna äktenskap som ingåtts i utlandet. Det betyder att det endast är i undantagsfall som man inte erkänner äktenskap som ingåtts i utlandet enligt där gällande regler.

---

¹⁸⁶ Prop. 1973:32, s. 144.

¹⁸⁷ A.prop.s. 144.

¹⁸⁸ A.prop.s. 118.

¹⁸⁹ A.prop.s. 144.

Med anledning av den omfattande migrationen till Sverige har det blivit allt vanligare för svenska myndigheter att erkänna utländska äktenskap. Annars skulle det innebära att invandrare hade fått gifta om sig när de är i Sverige. Enligt 1 kapitlet 7 § lag (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap (IÄL) är huvudregeln att ett äktenskap som ingåtts utomlands enligt främmande lag är giltigt till formen i Sverige förutsatt det är giltigt i den stat det ingicks. Det är inte nödvändigt att äktenskapet har ingåtts i enlighet med lagen på vigselorten för att det ska anses vara giltigt till formen.¹⁹⁰ Enligt 1 kapitlet 7 § anses ett äktenskap giltigt till formen om äktenskapet har ingåtts inför exempelvis en diplomatisk tjänsteman som har förordnats att förrätta vigsel av främmande staten i en annan främmande stat såvida det fortfarande är giltigt i staten som har meddelat förordnandet. Enligt 2 stycket samma bestämmelse är även äktenskap som ingåtts utom riket giltigt om det är giltigt i den staten där mannen eller kvinnan vid tiden för vigseln var medborgare eller hade hemvist.

Enligt 1 kapitlet 8 a § IÄL ska ett äktenskap som ingåtts i enlighet med utländsk lag inte erkännas om det vid tidpunkten för äktenskapet förelegat äktenskapshinder enligt de svenska reglerna och minst en av parterna varit svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Ett exempel som illustrerar äktenskapshindren är om en person som redan är gift och svensk medborgare åker tillbaka till sitt hemland där polygami är tillåtet och gifter sig med ytterligare en kvinna. Det senare äktenskapet kommer inte att erkännas i Sverige. Även om äktenskapet med båda hustrurna är giltigt enligt utländsk rätt. Ytterligare skäl som kan leda till att ett äktenskap inte erkänns i Sverige är om äktenskapet ingåtts under tvång eller om ingen av parterna var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och en av dem var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Det senare innebär att en person från Sverige inte kan skicka en fullmakt till exempelvis släktingar i utlandet för att ingå ett äktenskap trots att detta kan vara möjligt enligt det landets rättssystem. Undantagen som återfinns i nämnda bestämmelse syftar till att motverka erkännande av äktenskap som ingåtts trots svenska äktenskapshindren.¹⁹¹ En person kunde tidigare ingå ett äktenskap i utlandet som stred mot svensk lag och ändå få detta erkänt i Sverige eftersom hans anknytning till

---

¹⁹⁰ Bogdan, Svensk Internationell Privat- och Processrätt, s. 183.

¹⁹¹ Prop. 2013/14:208, s. 26.

vigsellandet ansågs vara starkare än till Sverige. Enligt 2 stycket i föregångna bestämmelse kan ett äktenskap erkännas om det föreligger synnerliga skäl. Bestämmelsen tar hänsyn till situationer där ett nekande av erkännande av äktenskap skulle leda till ett orimligt resultat. Det bör poängteras att en inskränkning av undantagsbestämmelsen skedde från tidigare särskilda skäl till synnerliga skäl.¹⁹² Bestämmelsen om synnerliga skäl trädde i kraft 1 juli 2014. I förarbetena menar man att det ska föreligga synnerliga skäl vad gäller barnäktenskap och tvångsäktenskap. Vad gäller polygama äktenskap diskuteras det inte i förarbetena. Det kan därför vara av vikt att illustrera när särskilda skäl har förelegat vid erkännande av ett senare äktenskap ingicks innan det första äktenskapet hade upplösts.

Som exempel på fall där särskilda skäl förelegat trots att det tekniskt sätt funnits äktenskapshinder var förhanden i MIG 2009:29. En person A ansökte om uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning till sin make B som var svensk medborgare. Paret hade träffats och ingått äktenskap i Irak den 17 januari 2008 och levt tillsammans i en vecka. Vid tiden för äktenskapets ingående med A var B redan gift med en annan kvinna. Migrationsverket prövade inte ansökan om uppehållstillstånd eftersom att de ansåg att inget civilrättsligt giltigt äktenskap mellan A och B förelåg. Med stöd av 1 kapitlet 8 a § IÄL ansåg Migrationsverket att det förelåg äktenskapshinder för ingåendet av äktenskapet mellan A och B. B som redan var gift med en annan kvinna skilde sig från henne den 25 juni 2008. Eftersom att det tidigare äktenskapet som B varit partner i hade upplösts vid tidpunkten för migrationsverkets bedömning om uppehållstillstånd ansåg Migrationsöverdomstolen med hänvisning till lagförarbetena¹⁹³ att det förelåg särskilda skäl enligt 1 kapitlet 8 a § stycke 2 IÄL för erkännande av senare äktenskap.

Enligt förarbetena kan frågan om huruvida ett äktenskap ska erkännas aktualiseras lång tid efter vigseln.¹⁹⁴ För det fall parterna något år efter vigseln inrättat sig efter att vara gifta, kan detta utgöra skäl för erkännande. Dessutom kan parterna presentera uppgifter som innebära att ett vägrat erkännande skulle medföra negativa konsekvenser. Om

---

¹⁹² Prop. 2013/14:208, s. 26.

¹⁹³ Prop. 2003/04:48. 56.

¹⁹⁴ A.prop.

parterna har gemensamma hemmavarande barn är det vidare inte kompatibelt med barnets bästa ett neka erkännande.

I samband med intresseavvägningen som måste göras utifrån de enskilda omständigheterna kan parets anknytning till vigsellandet vägas in. Anknytningen kan i det fallet visa sig vara betydligt starkare än vad den är till Sverige. Den enda anknytningen till Sverige kan vara i form av ett medborgarskap för en av parterna men att personen sedan en tid haft hemvist och därutöver är medborgare i vigsellandet.¹⁹⁵

Ovan nämnda skäl som kan föreligga bidrar till brist på förutsebarhet. Ett erkännande sker inte genom ett särskilt statusavgörande. Istället prövas frågan och ett erkännande förekommer i form av ett prejudiciellt avgörande från olika myndigheter.¹⁹⁶ Risk för olika bedömningar och en oenhetlig bedömning föreligger. Vidare skulle man kunna ifrågasätta rättssäkerheten, dock ska en bedömning i det enskilda fallet ske vilket innebär att ett givet statusavgörande inte alltid är förenligt med vad situationen kräver.

En bedömning av huruvida ett utländskt äktenskap är giltigt i Sverige sker ibland av Skatteverket i samband med folkbokföring. Bedömningen utgörs av en summarisk prövning.¹⁹⁷ När domstolen ska bedöma erkännandefrågan tillmäts folkbokföringsuppgifterna stort bevisvärde vid bedömning även om dessa inte är bindande för domstolen. Eftersom ett äktenskap medför en rad olika rättsverkningar såsom underhåll, arv, giftorätt m.m. kan en felbedömning av äktenskapets giltighet få betydande konsekvenser.¹⁹⁸

6.4.1 Erkänns polygami i Sverige?

Huruvida ett äktenskap som kommit till stånd i utlandet är giltigt i Sverige kan aktualiseras bland annat i samband med ansökningarna om uppehållstillstånd, vid folkbokföring, äktenskapsskillnad och vid dödsfall.¹⁹⁹ Huvudregeln enligt svenska

---

¹⁹⁵ Prop. 2003/04:48. 56.

¹⁹⁶ Bogdan, Svensk Internationell Privat- och Processrätt, s. 187 f.

¹⁹⁷ A.a. s. 185.

¹⁹⁸ A.a.

¹⁹⁹ Jänträ-Jareborg, Transnationella familjer ur ett internationellt privaträttsligt perspektiv - särskilt avseende äktenskap, familj, religion och rätt. En antologi om kulturella spänningar i familjen - med Sverige och Turkiet som exempel (red. Singer, Jänträ-Jareborg och Schlytter), Uppsala, 2010, s. 217.

internationella privaträttsliga regler är att äktenskap som har ingåtts utomlands är giltiga om det har ingåtts enligt lagen i vigsellandet eller om äktenskapet betraktas som giltigt enligt där gällande lag. Undantagsreglerna som återfinns i 1 kapitlet 8a § IÄL och som jag behandlat i föregående avsnitt är inte aktuella för fall där ingen av parterna har någon anknytning till Sverige i form av medborgarskap eller hemvist.

Ett polygamt äktenskap som har ingåtts i ett land som exempelvis Egypten där polygami är tillåtet, ska enligt huvudregeln erkännas i Sverige. Reglerna i 5 kapitlet 5 § 3 stycket ÄktB om åklagarens möjlighet att upplösa ett polygamt äktenskap är därmed inte gällande på polygama äktenskap som ingåtts av personer som inte haft någon anknytning till Sverige. Dessa regler är utformade mot bakgrund av det svenska förbudet mot tvegifte.²⁰⁰ Alltså gäller inte bestämmelsen på polygama äktenskap som har ingåtts i ett land som tillåter polygami.

I 7 kapitlet 4 § IÄL finns ett ordre public förbehåll som innebär att en bestämmelse eller ett beslut som meddelats av en myndighet i främmande stat inte tillämpas i Sverige om de skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen. Ett polygamt äktenskap skulle kunna aktualisera ordre public bestämmelsen. För att underkänna ett äktenskaps krävs det att erkännandet av äktenskapet, i ett konkret fall, leder till ett resultat som i sig strider mot grundläggande principer i den svenska rättsordningen²⁰¹. Bedömningen som domstolen står inför vid tillämpningen av ordre public förbehållet tar sikte på resultatet i det enskilda fallet och innebär inte ett kategoriskt avvisande av en viss stats lag eller beslut.²⁰² Med det sagt är min uppfattning att ett polygamt äktenskap som exempelvis har ingåtts lagligen i enlighet med Egyptens äktenskapslagstiftning inte kan underkännas eftersom att det skulle innebära att man kategoriskt avvisar Egyptens lagstiftning om polygama äktenskap. Vidare ska tillämpningen och tolkningen av förbehållet ske restriktivt.²⁰³ Utöver resultatet i det enskilda fallet måste man vidare se till sakens anknytning till forumstaten. I det här fallet är det Sverige som är forumstaten eftersom ett erkännande av äktenskap ska ske i Sverige. Om en person är till exempel medborgare eller har hemvist i Sverige ligger det närmare tillhands att åberopa ordre

---

²⁰⁰ SOU 1987:18 s. 193.

²⁰¹ Jänterä-Jareborg, Partsautonomi och efterlevande makes rättsställning. En internationellt – privaträttslig studie, s. 233.

²⁰² A.a.

²⁰³ Betänkande 1982/83:LU5, s. 4.

public förbehållet.²⁰⁴ Är således anknytningen till Sverige svag ska regeln inte åberopas.²⁰⁵

När anknytningen till ursprungslandet är starkare än vad den är till Sverige ligger det enligt min uppfattning närmare tillhands att erkänna äktenskapet i Sverige. Frågan som kan ställas därefter är när anknytningen anses stark nog att ett äktenskap erkänns i Sverige och förbehållet inte åberopas. Ett exempel som kan nämnas är när personer som inte tidigare haft en anknytning till Sverige ansöker om asyl och mannen i familjen har två äktenskap. För det första kommer prövningen av erkännandet av äktenskapen ske i samband med uppehållstillstånd. Det innebär att parterna inte kommer att ha befunnit sig i Sverige särskilt länge innan prövningen av uppehållstillståndet och därmed erkännandet uppkommer. För det andra har parterna inte vistats i Sverige särskilt länge vilket tyder enligt min mening på att deras anknytning till ursprungslandet fortfarande är starkare än vad den är i Sverige även om de befinner sig på svensk mark. De kan vara så att familjen ännu inte har ett socialt liv här, familjen inte kan svenska och har inte hunnit etablera sig här. Dessutom har både äktenskapen ingåtts lagligen i enlighet med ursprungslandets lag och personerna är medborgare i ursprungslandet. Alla dessa omständigheter tyder på att äktenskapet har en starkare anknytning till ursprungslandet än vad den har till Sverige och ordre public förbehållet ska därmed inte åberopas. Genom att se till vilken grad av anknytning parterna hade till den staten, frågan är under bedömning, kan ett giltigt ingånget polygamt äktenskap anses giltigt trots att det landet inte tillåter polygama äktenskap.²⁰⁶ Makarnas välförvarade äktenskapliga status respekteras på detta sätt.²⁰⁷

Nästa fråga som blir aktuell är precis som Jänterä-Jareborg lyfter fram, om vad som anses strida mot den svenska rättsordningens grunder om båda äktenskapen erkänns i Sverige?²⁰⁸ Det är resultatet av det polygama äktenskapet som ska anses strida mot den

---

²⁰⁴ Jänterä-Jareborg, *Partsautonomi och efterlevande makes rättsställning. En internationellt – privaträttslig studie*, s. 233.

²⁰⁵ A.a.

²⁰⁶ Jänterä-Jareborg, *Kan polygami vara laglig i Sverige?*, Uppsala; Kungl. Vetenskaps societeten i Uppsala, 2010, s. 84 f.

²⁰⁷ A.a.

²⁰⁸ Jänterä-Jareborg, *Transnationella familjer ur ett internationellt privaträttsligt perspektiv - särskilt avseende äktenskap, familj, religion och rätt. En antologi om kulturella spänningar i familjen - med Sverige och Turkiet som exempel* (red. Singer, Jänterä-Jareborg och Schlytter), Uppsala, 2010, s. 221.

svenska rättsordningen. Jag håller med Jänterä-Jareborg om att det föreligger svårigheter i att se vad som skulle kunna strida mot rättsordningen. Att allmänheten har olika synpunkter och förutfattade meningar samt anser att polygama äktenskap är motbjudande är inte skäl nog att vägra ett erkännande. Efter en helhetsbedömning i det enskilda fallet, ska en användning av ordre public förbehållet inte göras.²⁰⁹ En situation som skulle kunna föranleda ett underkännande med stöd av ordre public bestämmelsen är om det polygama äktenskapet har ingåtts genom tvång. Tvångsäktenskap i sig strider enligt min mening mot den svenska rättsordningen grunder.²¹⁰

En vägran att erkänna den polygama samlevnadsformen skulle troligtvis resultera i orimliga konsekvenser för den familjen som det blir fråga om. En vägran att erkänna äktenskapen skulle kunna leda till maken behöver välja mellan kvinnorna och äktenskapen. Att maken ställs inför denna valmöjlighet tillför mer skada än ett erkännande av ett polygamt äktenskap enligt min mening. Dessutom måste man ha i åtanke att ett av äktenskapen kan komma att bli informellt genom att det upplöses genom äktenskapsskillnad i domstol men inte religiöst. På så sätt kommer en av kvinnorna att förlora samhällets skydd i egenskap av hustru.

Något lagstöd, förutom ordre public förbehållet, för att underkänna polygama äktenskap som ingåtts i utlandet när det inte funnits någon anknytning till Sverige finns alltså inte. Det är dock svårt enligt min mening att förutse hur frågan om erkännande av polygama äktenskap i samband med åberopandet av ordre public förbehållet skulle hanteras av domstolen. Frågan har tidigare inte behandlas och någon rättspraxis har inte funnits att tillgå. Hur resultatet skulle bli vid ett domstolsförfarande är svårt att förutse särskilt eftersom frågan och problematiken inte har diskuterats särskilt djupgående i doktrinen.²¹¹ Med anledning av att det brister i förutsebarheten har jag förståelse för min grannes morbror (se kapitel 1.3) som endast berättade om ett av äktenskapen för Migrationsverket. Rädslan över att inte få äktenskapet erkänt i Sverige och därmed

---

²⁰⁹ Jänterä-Jareborg, Transnationella familjer ur ett internationellt privaträttsligt perspektiv - särskilt avseende äktenskap, familj, religion och rätt. En antologi om kulturella spänningar i familjen - med Sverige och Turkiet som exempel (red. Singer, Jänterä-Jareborg och Schlytter), Uppsala, 2010, s. 221.

²¹⁰ Det är därför man enligt min uppfattning gjorde ännu en inskränkning i 1 kapitlet 8a § 2 stycket IÄL genom att ändrat bestämmelsen från särskilda skäl till synnerliga skäl.

²¹¹ Bogdan konstaterar endast att polygama äktenskap inte skulle anses strida mot svensk ordre public utan att utveckla detta. Se Bogdan, svensk internationell privat- och processrätt, s. 81 f.

kanske tvingas välja samt upplösa ett av dem måste ha varit anledningen till undanhållandet av den informationen.

6.5 Informella äktenskap

Motsatsen till de juridiskt giltiga äktenskapen är informella äktenskap.²¹² Äktenskap som inte uppfyller formkraven som ställs på ett giltigt äktenskap betecknas som ett informellt äktenskap.²¹³ I praktiken kan parterna uppleva att de är gifta och även betraktas som gifta av både släkt och vänner. Informella äktenskap uppkommer genom att parterna gifter sig exempelvis religiöst eller i en traditionell ceremoni.²¹⁴ Under dessa omständigheter betraktas parterna gifta inom sin tro och av sin omgivning. Samtidigt som de i juridisk mening inte kvalificeras som makar. Anledningen till att ett sådant äktenskap väljs är på grund av att det föreligger äktenskapshinder såsom att den ena parten redan är gift med någon annan.²¹⁵ I dessa fall rör det sig om ett polyamt äktenskap där mannen kan ha ett registrerat äktenskap och ett informellt äktenskap. Det informella äktenskapet kan uppfylla kraven som uppställs på äktenskap i enlighet med sharia och på så sätt gäller äktenskapets tillhörande rättigheter och skyldigheter. Dessa rättigheter eller skyldigheter kommer dock inte kunna åberopas av parterna inför svensk domstol eftersom att de inför det offentliga inte är gifta med varandra.²¹⁶

För det fall ingen av parterna är gift i lagens mening och har ett registrerat äktenskap kan paret dock kvalificera sig som samboende i enlighet med 1 § sambolagen (2003:376). Paret ska stadigvarande bo tillsammans i ett parförhållande och ha gemensamt hushåll. I praktiken kommer problemet vara att om en man lever i en polygam relation, med två kvinnor i två olika hushåll, är det endast ett av dessa förhållanden som kommer att kvalificera sig som samboförhållande. Detta innebär att en av kvinnorna inte kommer åtnjuta det skydd som följer av samboreglerna. Samma problem inträffar när mannen har ett av äktenskapen registrerat och den andra relationen inte är registrerad och därmed informell. En av hustrurna kommer ha erkända rättigheter

---

²¹² SOU 2012:35, s. 80.

²¹³ Jänterä-Jareborg, Transnationella familjer ur ett internationellt privaträttsligt perspektiv - särskilt avseende äktenskap, familj, religion och rätt. En antologi om kulturella spänningar i familjen - med Sverige och Turkiet som exempel (red. Singer, Jänterä-Jareborg och Schlytter), Uppsala, 2010, s. 215.

²¹⁴ A.a.

²¹⁵ A.a.

²¹⁶ A.a. s. 216.

medan den andra inte kommer ha det. Frågan som kan ställas är huruvida det informella polygama äktenskapet kan erkännas som ett samboförhållande med hänsyn till omständigheterna och till nytta för den svagare parten. Enligt förarbetena till sambolagen är huvudsyftet med lagstiftningen att bereda en svagare part ett minimiskydd vid samboförhållandets upplösning.²¹⁷ Alltså har lagen en socialskyddskaraktär och skyddar den svagare parten genom en hälftindelning av bostad och bohag som anskaffats för gemensamt bruk.²¹⁸ I denna situation är hustrun i det informella äktenskapet den svagare parten och borde enligt min mening åtnjuta skydd enligt sambolagen.

---

²¹⁷ Prop. 2002/03:80 s. 25.

²¹⁸ Sayed, Svensk och islamisk familjerätt – en jämförelse, s. 210.

7. Praktiska spørsmål med anledning av erkännande av polygami

7.1 Inledning

I en rättsordning vars familjerättslagstiftning bygger på tvåsamhet och monogami, såsom den svenska, kan polygama äktenskap föra med sig en rad olika problem. Det är inte äktenskapet i sig som är problemet utan snarare fall där äktenskapet upplöses genom skilsmässa eller dödsfall. Efterlevandeskyddet i polygama äktenskaps har setts över av Familjelagssakkunniga år 1987 med anledning av en i riksdagen väckt motion. Motionen väcktes med anledning av att polygama äktenskap förekom bland en (liten)²¹⁹ grupp invandrare.²²⁰ Problemen som kan uppkomma med anledning av polygama äktenskap har i Sverige i likhet med hur det är i andra länder, bortsett från England, överlämnats till domstolarnas rättstillämpning istället för lagstiftning.²²¹ Man lagstiftade inte på området därför att det dels inte förelåg ett uttalat socialt behov av en reglering, dels på grund av att utredningen av tänkbara frågor som skulle höra till problemen innebar ett betydande arbete som kunde resultera i oklara bestämmelser.²²² Dessutom förekommer det inga siffror på hur många personer det är som lever i polygama äktenskap vilket enligt min mening försvårar undersökningen av behovet av regleringen på området. Det man vet är att det förkommer, om än utan uppfattning om omfattningen av denna sed.

I detta kapitel presenteras två tänkbara exempel på situationer som kan uppstå med anledning av att en make avlider och frågan om bodelning före arv träder in. Det bör dock poängteras att bedömningen som gjordes av Familjelagssakkunniga inte antogs i den delen. Det är därmed endas förslag på hur lagstiftningen kan anpassas i praktiken vid rättstillämpningen.

---

²¹⁹ Det var även i samband med att motionen väcktes i riksdagen oklart i vilken utsträckning polygama äktenskap egentligen förekom.

²²⁰ SOU 1987:18, s. 193.

²²¹ A.a. s. 193 f.

²²² A.a. s. 194.

7.2 Bodelning och arv

I samband med att en make avlider och ingen bodelning har skett under äktenskapet ska en bodelning göras innan egendom efter den avlidne fördelas, 9 Kapitlet 1 § ÄktB. I detta sammanhang måste man alltså ta hänsyn till bodelningsfrågan också. I ett land vars lagstiftning tillåter polygami ter det sig ganska naturligt att lagstiftaren har beaktat frågor om hur fördelningen av arv och bodelning ska behandlas när en man efterlämnar mer än en hustru.

En familj som består av en man (M) och två hustrur (S) och (L) flyttar till Sverige. Det är ett polygamt äktenskap som ingåtts lagligen i Egypten och som har erkänts i Sverige med anledning av att ingen av makarna hade någon anknytning hit. M dör och efterlämnar S och L. En bodelning i båda äktenskapen ska ske och arvet efter mannen ska fördelas. Den första frågan som uppstår är vilket lands lag som blir tillämpligt? Den andra frågan som uppstår är hur en bodelning och ett arv fördelas?

Vad gäller bodelning förutsätts det enligt 4 § 2 stycket lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF) att makarna varit bosatta i Sverige minst två år, för att de svenska reglerna i ÄktB ska tillämpas. Har makarna inte varit bosatta i Sverige minst två år är det lagen i den stat makarna hade hemvist när de gifte sig som blir tillämplig på bodelningsfrågan, 4 § 1 stycket LIMF. Enligt huvudregeln i 7 kapitlet 1 § ÄktB är all egendom giftorättsgods såvida det inte föreligger ett äktenskapsförord. Detta innebär att den gemensamma egendomen kommer att delas på hälften var.

Enligt familjelagssakkunniga ska problemen som kan tänkas uppstå i den här situationen med anledning av att reglerna bygger på tvåsamhet, lämnas till det praktiska rättslivet. I samband med att reglerna i ÄktB tillämpas får lagstiftningen anpassas så att bodelning förrättas i båda äktenskapen och resultatet blir tillfredsställande.²²³ Trots att Familjelagssakkunniga lämnar lösningen på problemen till rättstillämpningen ger de exempel på hur en bodelningssituation kan hanteras. De börjar med att konstaterar att ingen av hustrurna ska erhålla en förmånligare ställning vid bodelning endast av det

---

²²³ SOU 1987:18, s. 196.

skälet att hon var delaktig i det äktenskapet som ingicks först.²²⁴ Det tilläggs därefter att i samband med att två bodelningar görs ska likadelningsprincipen beaktas. Likadelningsprincipen syftar till att båda äktenskapen ska betraktas som likvärdiga. Det som senare anförts är att slutresultatet av bodelningarna inte ska vara beroende av vilken bodelning som genomförs först.²²⁵ Detta undviks genom att dela upp mannens behållning i två där den ena hälften ingår i den ena hustruns egendom och den andra hälften i den andra hustruns egendom. Problemet som uppstår är dock att mannen kommer ha bidragit med hälften av sin egendom medan båda hustrurna bidragit med hela sin egendom. Lösningen på detta enligt Familjelagssakkunniga är att båda hustrurna före bodelningen får ta undan hälften av sin egendom eftersom att mannen endast bidragit med hälften av sin.²²⁶ Detta exempel som anförts resulterar enligt Familjelagssakkunniga i ett tillfredsställande resultat av bodelningen vid polygama äktenskap, vilket jag håller med om.

Ett annat exempel som kan anföras är att en man (M) flyttar till Sverige med en av sina hustrur (S) och den andra hustrun (L) stannar kvar i Egypten. Även detta är ett polygamt äktenskap. M avlider och efterlämnar S i Sverige och L i Egypten. En bodelning med anledning av mannens bortgång ska även göras här.

Antag att M och S har varit bosatta i Sverige i tre år. I ett sådant fall kommer de svenska reglerna att tillämpas på bodelningsfrågan med anledning av LIMF. Då kommer bodelningsfrågan att hanteras i enlighet med ÄktB:s regler. Vad gäller L som är kvar i Egypten är det enligt Familjelagssakkunniga utländsk lag som ska tillämpas på bodelningen med anledning av det äktenskapet.²²⁷ Det är dock enligt min mening oklart om det är den egyptiska eller svenska lagen som blir tillämplig. Familjelagssakkunniga menar på att utan ett tydligt lagstöd går det inte att tillämpa exempelvis svensk lag på samtliga förbindelser.²²⁸ Det första problemet som uppstår är lagvalsfrågan. Vilken lag är tillämplig på M och L:s förmögenhetsförhållande?

---

²²⁴ SOU 1987:18, s.197, Vid tvegitessituationer fanns det en bestämmelse i 13 kapitlet 13 b § giftermålsbalken (GB) att om den omgifte dog, skulle all rätt till ersättning, pension eller annan ekonomisk som var tillagd efterlevande make, tillfalla maken i det första giftet.

²²⁵ A.a. s. 196.

²²⁶ A.a. s. 197 f.

²²⁷ A.a. s. 195.

²²⁸ A.a. s. 195.

Enligt 1 kapitlet 4 § 1 stycket LIMF gäller lagen i den stat makarna tog hemvist när de gifte sig. I det här fallet har M och L haft hemvist på skilda håll de senaste två åren och LIMF tillhandhåller inga lagvalsregler för dessa fall. Bedömningen av tillämplig lag får därmed bestämmas med hänsyn till vilken stat makarna har starkast anknytning.²²⁹ Gemensamt medborgarskap är en faktor som kan grunda starkast anknytning och bli aktuell för lagvalet. Vid tillämpningen av första stycket skulle den egyptiska lagen bli tillämplig på M och L:s förmögenhetsförhållande.

Problemet som uppstår enligt min mening härnäst att den egyptiska familjerättslagstiftningen som jag tidigare nämnt (se kapitel 5.4) bygger på sharia. I Islamisk rätt saknas bodelningsregler motsvarande den svenska giftorätten.²³⁰ I samband med exempelvis skilsmässa och frågan om bodelning dyker inom islamisk rätt är mycket av vad kvinnan erhåller beroende på vad som stadgas i äktenskapskontraktet. Mahr institutet aktualiseras exempelvis vid skilsmässa. Vilket innebär att kvinnan har rätt att få ut sin mahr då. I samband med att M avlider blir det istället en direkt fråga om arv för L:s del och inte bodelning. S som däremot befinner sig i Sverige kommer med anledning av de svenska reglerna först få ut sin del av bodelningen och därefter ärva. Det jag vill illustrera med detta exempel är att polygama äktenskap kan medföra lång svårlösta problem enligt min mening. I det här fallet finns det risk att S som befinner sig i Sverige erhåller en förmånligare ställning med anledning av de svenska reglerna än L som befinner sig i Egypten. Detta skulle vidare inte medföra ett tillfredställande resultat. Det är även värt att notera att Familjelagssakkunniga inte tar ställning eller lyfter upp sådana problem som kan uppkomma med anledning av att olika regelverk träder in.

---

²²⁹ Prop. 1989/90:87, s.43.

²³⁰ Brattström, och, Sayed, Behandlingen av Mahr i samband med bodelning enligt svenskrätt, Juridisk Publikation, Nr 2/2013, s. 211.

8. Sammanfattning och avslutande reflektioner

Polygami är för många människor ett känsligt ämne. Det förknippas med avskyvärda seder och traditioner. Jag har i den här uppsatsen förtydligat anledningen till varför polygami är tillåtet inom Islam och under vilka förutsättningar sådana äktenskap kan ingås. Enligt min mening bör polygama äktenskap inte kategoriskt förbjudas så som det gjorts i exempelvis Tunisien. Trots att samhället utvecklas i olika riktningar och oftast mot det bättre kan polygami i olika tider och på olika platser i världen vara ett bättre alternativ.

Polygama äktenskap är en samlevnadsform som enligt min mening hör till privat- och familjelivet. Det är en mänsklig rättighet att människor får bestämma över hur de ska leva och vilka relationer de ska ha. Dessutom bör man ha i åtanke att genom att förbjuda polygama äktenskap förlorar kvinnor som är delaktiga i sådana äktenskap samhällets skydd. Om alla parter är överens och vill vara delaktiga i ett polygamt äktenskap bör en varken en rättsordning eller ett samhälle förbjuda den. Alla inblandade parter har en valmöjlighet. Som jag tidigare nämnt under kapitel 4.2.2. kan en blivande första hustru i sitt äktenskapskontrakt föreskriva klausuler som förbjuder mannen att ingå fler äktenskap. Om en sådan klausul accepteras blir den bindande för mannen. Om mannen skulle bryta mot äktenskapskontraktet har hustrun rätt att söka skilsmässa och fortfarande ha rätt till sina ekonomiska rättigheter. Vidare kan män välja att förbli monogama. Det är inte alla män som föredrar polygama äktenskap då dessa är krävande att underhålla.

Jag är dock för att polygama äktenskap begränsas i den mening att ett tydligt samtycke ska sökas från den första hustrun. Det ska inte ske under tvång och förtryck. Polygami ska heller inte användas i syfte att uppfylla en mans sexuella lust. Det är inte ändamålet med versen och uppenbarelsen. Det kan även tilläggas att det bör ligga i en troende mans intresse att vara försiktig att ingå ett polygamt äktenskap då en orättvis behandling av kvinnorna skulle belasta samvetet.

I Sverige är det enligt min uppfattning oklart huruvida polygama äktenskap som har ingåtts lagligen av personer som inte haft en anknytning till Sverige kan erkännas. Även om de enligt huvudregeln i IÄL ska erkännas kan de prövas enligt ordre public

förbehållet. I doktrinen behandlas inte ämnet djupgående och det saknas även rättspraxis. I doktrinen konstateras att förbehållet inte ska utgöra ett hinder för att erkänna polygama äktenskap. I praktiken har man ingen aning om hur domstolen eller myndigheterna som står inför prövningen skulle besluta.

Det kan tilläggas att jag är av den uppfattningen att polygama äktenskap ska erkännas i Sverige när de ingåtts lagligen i en stat som tillåter polygami och personerna i fråga inte har haft en anknytning till Sverige. Människors liv och samlevnadsform bör respekteras. Jag anser dock att tydliga riktlinjer och regelverk på området behövs. Människors privatliv ska inte lämnas till rättstillämpningen. Även om domstolarna ska utgå ifrån objektivitetsprincipen i deras dömande verksamhet kan deras omdöme fördunklas med anledning av förutfattade meningar. Det dömande organet består av människor som kan göra misstag. Det är nödvändigt med anledning av förutsebarheten att regelverken ses över.

Det var nästan 28 år sedan som Familjesakkunniga behandlade problemen som kunde uppstå med anledning av bodelning och arv i polygama äktenskap. Många av deras exempel var enligt min mening bra exempel. De tog dock inte hänsyn till problemen som kan uppstå med anledning av skillnader i olika regelverk. Efterfrågan efter tydligare regelverk kanske inte är stor med anledning av att det är oklart i vilken utsträckning polygama äktenskap i Sverige förekommer. Ett första steg mot klarare regelverk bör vara en statistik över hur många polygama äktenskap det finns i Sverige.

9. Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

- Prop. 1973:32 med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m.m.
- Prop. 1989/90:87 om vissa internationella frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.
- Prop. 2002/03:80 Ny sambolag.
- Prop. 2003/04:48 Åtgärder mot barnäktenskap och tvångsäktenskap.
- Prop. 2008/09:80 Äktenskapsfrågor.
- Prop. 2013/14:208 Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets konvention om våld mot kvinnor.

- SOU 1987:18. Internationella familjerättsfrågor, Slutbetänkande av familjelagssakkunniga.
- SOU 2012:35. Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.
- SOU 2014:25. Internationella rättsförhållanden rörande arv.

- Betänkande 1982/83:LU5 om efterlevandeskydd för vissa invandrare.

- Motion 2001/02:L 347 Polygama äktenskap i Sverige.

Litteratur

- Bernström, Mohammed Knut, Koranens Budskap, Stockholm, 2002.
- Doi, Abdur Rahman I, Shari'ah: The Islamic Law, London, 1997.
- Agell, Anders och Brattström, Margareta, Äktenskap, Samboende, Partnerskap, 4:e upplagan, Uppsala 2008.
- Al-Hibri, Azizah, A study of Islamic herstory: Or how did we ever get into this mess?: To the memory of my mother, Yusra Mīdāni, who was an active, independent, and capable Muslim woman, Women's Studies International Forum, Volym 5, Upplaga 2, s. 207 – 219, Washington 1982.
- An-Na'im, Abdullahi, Islam and the Secular State, Cambridge 2008.
- Brattström, Margareta och Sayed, Mosa, Behandlingen av Mahr i samband med bodelning enligt svenskrätt, Juridisk Publikation, Nr 2/2013.

- Bogdan, Michael, svensk internationell privat- och processrätt, 7:e upplagan, Stockholm 2008.
- Bogdan, Michael, Komparativ Rättskunskap, 2:a upplagan, Stockholm 2011.
- Charrad, Mounira M., State & Women's Right: The Making of Postcolonial Tunisia, Algeria & Morocco, Berkeley 2001.
- Dalacoura, Katerina, Islam, Liberalism and Human Rights, Implications for International Relations, New York 2003.
- El Alami, Dawoud Sudqi, The Marriage Contract in Islamic Law, in the Shariah and Personal Status Laws in Egypt and Morocco, Haag 1992.
- Essam Fawzy, Muslim Personal Status Law in Egypt: the Current Situation and Possibilities of Reform Through Internal Initiatives, (Women's rights & islamic family law – perspectives on reform, Lynn Welchman),
- Esposito, Johan L, Islam – Den raka vägen, Lund 2001.
- Hjärpe, Jan, Sharia: gudomlig lag i en värld av förändring = (Al – Sharia), Stockholm 2005.
- Hjärpe, Jan, Om islamisk rättstradition och dess aktuella problematik, Familj, Religion, Rätt – En antologi om kulturella spänningar i Familjen – Med Sverige och Turkiet som exempel, (Red. A. Singer, M. Jänträ-Jareborg, A. Schlytter), Uppsala 2010, s. 185-204.
- Jawad H.A., The Rights of Women in Islam: An Authentic Approach, New York 1998.
- Jänträ-Jareborg, Maarit, Kan polygami vara laglig i Sverige?, Uppsala; Kungl. Vetenskaps societeten i Uppsala, 2010, s. 83 – 96.
- Jänträ-Jareborg, Maarit, Transnationella familjer ur ett internationellt privaträttsligt perspektiv - särskilt avseende äktenskap, familj, religion och rätt. En antologi om kulturella spänningar i familjen - med Sverige och Turkiet som exempel (red. Singer, Jänträ-Jareborg och Schlytter), Uppsala 2010, s. 205 - 241.
- Jänträ-Jareborg, Maarit, Partsautonomi och efterlevande makes rättsställning. En internationellt – privaträttslig studie, Uppsala, 1989.
- Kamali, Mohammed Hashim, Principles of Islamic Jurisprudence, Cambridge 1991.
- Lynn Welchman, Women and Muslim Family Laws in Arab States: A Comparative Overview of Textual Development and Advocacy, Amsterdam 2007.

- Mashhour, Amira, Islamic Law and Gender Equality – Could There be a Common Ground?: A Study of Divorce and Polygamy in Sharia Law and Contemporary Legislation in Tunisia and Egypt, Human Rights Quarterly, 2005, s. 569.
- Nasir J. Jamal, The Islamic Law of Personal Status, 2:a uppl., Graham & Trotman 1990.
- Sayed, Mosa, Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, En internationellt privaträttslig och jämförande studie, Uppsala 2009.
- Sayed, Mosa, Svensk och islamisk familjerätt – en jämförelse, Juridisk Publikation nr 2/2010 s. 201-234
- Schacht, Joseph, An Introduction to Islamic Law, Oxford 1982.
- Vikor, Knut S., Between God and the Sultan – A History of Islamic Law, New York 2005.
- Wadud, Amina, Qur'an and Women, Rereading the Sacret Text from a Woman's Perspecive, New York 1999.

Rättsfall

- MIG 2009:29.

Övrigt

- Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Egypt, <http://aannaim.law.emory.edu/ifl/legal/egypt.htm>
- Emory University School of Law, Legal History, in Legal Profiles: Tunisia, <http://aannaim.law.emory.edu/ifl/legal/tunisia.htm>
- Sayed, Mosa, Föreläsning; En introduktion till islamiska rättsvetenskapen, 10 september 2014.